

Illegal verksamhet – försöksberäkningar av prostitution, droger samt smuggling av alkohol och tobak

Bakgrund	2
Vad ska ingå i svensk produktion och konsumtion	4
Prostitution	5
Lagstiftning	5
Förändring av prostitutionen efter lagens införande	6
Människohandel för sexuella ändamål	7
Efterfrågan - Estimering av produktionsvärde för prostitution	8
Olika typer av prostitution	9
Gatuprostitution	9
Internet	12
Sexklubbar	13
Sammanfattning	18
Källförteckning	19
Narkotika	21
Hushållens konsumtionsutgifter	21
Produktion	33
Import	35
Export	38
Vad finns idag med i Nationalräkenskaperna?	38
Sammanfattning	39
Källförteckning	41
Smuggling av alkohol och tobak	43
Allmänt	43
Principer för beräkningen	43
Beräkning av smuggling av alkohol och tobak samt hemtillverkad alkohol	45
Hushållens konsumtionsutgifter	45
Andelar oregistrerad alkohol av den totala	46
Import	52
Produktion	56
Vad finns idag med i Nationalräkenskaperna?	58
Sammanfattning	58
Källförteckning	59

Bakgrund

The member States of the European Union estimate national accounting aggregates on the basis of the methodological criteria and standards laid down in Council Regulation 2223/96, better known as ESA 95¹. Though it is not the only purpose of accounting aggregates, one of their main uses is to determine the contribution of all Member States to the European Communities' own resources. The Council Decision 2000/597 identifies ESA 95, GNI² as the basis for budgetary and own resource calculations starting from budget year 2002.

The ESA 95 Regulation has three main aims ; that the national accounts should be internationally comparable (methodologically and numerically), reliable and exhaustive. These aims may be achieved by application of a common methodology³ and use of a sufficiently robust structural statistics basis, such that the estimation methods used generate figures that reflect as closely as possible the economic structure of Member States.

ESA 95 explicitly states that production forbidden by law should also be included in GNI, (see notably paragraph 1.13g of ESA 95). Therefore, Member States will have to make estimates of illegal activities and include them in their ESA 95-based national accounts estimates. This makes the need to clarify issues related to the treatment of illegal activities for own resource GNI purposes very pressing. However, there are big difficulties because of the problems of collecting suitable and reasonably reliable data on the main activities customarily referred to as illegal.

Eurostat set up a task force on these matters in 2002, but the results from the taskforce were not very straightforward. The test compilations made could show very different results depending on which underlying assumptions were made. Therefore the models tested were not considered to be good enough to be the sole recommendation for inclusion of these activities in the core of national accounts.

To be included in value-added, an economic flow, legal or illegal, must satisfy the definition of a transaction which presupposes a mutual agreement between the units involved (ESA 95, para 1.33 and 1.42) and must fall within the production boundary (ESA 95, para 3.07 to 3.08). Drugs, prostitution, fencing of stolen goods and trade of illegal copying of originals appear to meet these two criteria. On the other hand, Eurostat have doubts whether

¹ European System of Accounts, Europeiska Nationaräkenskapssystemet, ENS.

² GNI=Gross National Income

³ ESA 95, Annex A

theft (ESA 95, para 1.42) and extortion should be regarded as transactions or maintained in the suggested list, given that generally there is no mutual agreement in these activities. As for bribery, while a mutual agreement can generally be assumed in this activity, it is debatable whether it may be considered as falling within the production boundary.

Secondly, the aim should be that the various countries compile exhaustive national accounts estimates including illegal activities. To that end, attempts should be made to set up harmonised data sources and calculation methods, building on and extending the experiences already gained in several countries.

The term illegal refers to the (criminal) law. The definition of illegal activities depends on the laws of each country. Laws, however, may differ between countries and in time. Production and consumption of alcoholic beverages is a good example. In some countries it is illegal, whereas in most countries it usually is legal. Looking at intertemporal comparisons, prohibition- periods, could be mentioned. Another example is prostitution, which in some countries is illegal, whereas other countries have all kinds of modalities in (il)legality of prostitution. From a theoretical point of view, this point may be less relevant as the national accounts should be exhaustive, i.e. all activities, legal as well as illegal, should be included. In practice, most countries have excluded illegal activities. In that case, it becomes quite relevant how illegal activities have been defined, what illegal activities have been registered implicitly, how the intertwinement of legal and illegal transactions has been handled, etc.

So, under the 1995 ESA, illegal activities must be included within the accounts. Illegal actions that fit the characteristics of transactions – notably that there is mutual agreement between the parties – should be treated the same way as legal actions.

Illegal activities like drugs transactions, prostitution and smuggling usually are not covered in national accounts. Nevertheless, illegal activities do contribute to output and income of the (national) economy. As such they should be registered accordingly, as laid down in the 1993 SNA⁴. Usually obtaining data needed for the estimation of illegal production is difficult.

Great practical difficulties are encountered while estimating illegal production. Very few reliable sources can be found. A problem in relation to the registration of illegal activities is the fact that in several countries part of illegal activities may be included implicitly in the national accounts data. For

⁴ System of National Accounts

example, units providing prostitution services are often included in the Business Register, under massage salons, renting of rooms, cafés, film studios, etc. As a consequence, part of prostitution services is implicitly included while grossing up the survey data, and simply adding explicit estimates on illegal activities to GDP⁵ may lead to double-counting. Transactions could also be covered by balance of payments data, they therefore have to be excluded to avoid double-counting. Similarly, money laundering of revenue from these activities has to be eliminated as well. But there is no statistical information to handle these problems.

Sverige har alltså ett uppdrag från Eurostat⁶ att försöka beräkna de ekonomiska konsekvenserna av illegal verksamhet, och i detta utkast behandlas prostitution, droger samt smuggling av alkohol och tobak. Det finns en del allmänna rekommendationer och teoretiska modeller för hur beräkningarna kan läggas upp. Dessa är framtagna vid seminarier och arbetsgrupper inom Eurostat.

Men det spelar ingen roll hur bra modeller det finns för att göra beräkningar, om de grundläggande uppgifterna ändå inte finns tillgängliga. Att mäta aktiviteter inom detta område är behäftat med mycket stor osäkerhet. Av naturliga skäl finns det inga tillförlitliga data att tillgå. Men vi får dra ut så mycket som möjligt ur den information som kommit fram i olika sammanhang. Tillgänglig information är i första hand framtagen för att belysa de olika problem som de inblandade har och som verksamheten medför och även för att följa upp effekterna av förändrad lagstiftning med anknytning till området.

Vad ska ingå i svensk produktion och konsumtion

För att en verksamhet ska inräknas i de svenska nationalräkenskaperna gäller att den har ett centrum av ekonomisk betydelse på det ekonomiska territoriet i Sverige (enligt ENS 1.30). Detta innebär att den under en utsträckt tid (ett år eller mer) inriktar sig på ekonomiska aktiviteter inom det ekonomiska territoriet. Det ska också röra sig om en transaktion – ett ekonomiskt flöde - som bygger på en ömsesidig överenskommelse, dvs. parterna ska vara överens om densamma.

De svenska hushållens konsumtionsutgifter kan äga rum såväl inom landet som utomlands. Om svenskar befinner sig utomlands under kortare period än

⁵ GDP=Gross Domestic Product

⁶ Europeiska Unionens statistikorgan

ett år, inräknas deras konsumtionsutgifter i det andra landet i de svenska nationalräkenskaperna. Utgifterna redovisas under posten svenskarnas konsumtion utomlands i sammanställningen över hushållens konsumtionsutgifter. Denna uppgift baserar sig på underlag från kontoköp och växlingskontor, så svenskarnas konsumtion i utlandet ingår i våra nuvarande nationalräkenskaper. Men vi har tyvärr dålig information om fördelningen på olika varor och tjänster inom denna post.

Om en person som har varit bosatt i Sverige under kortare tid än ett år, säljer tjänster i Sverige, ska detta registreras som import i de svenska nationalräkenskaperna.

Prostitution

Lagstiftning

Den 1 januari 1999 infördes Lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster⁷ i Sverige. Förbudet gäller överallt, oavsett om köpet sker på gatan, i bostaden, på restaurang, på bordell eller via Internet.

Lagen kriminaliserar endast köparen och det straffbara stadiet anses inträda redan när köparen kontaktar säljaren, den prostituerade, t.ex. på gatan och erbjuder betalning för den sexuella tjänsten.

Domstolarna ställer emellertid höga krav på bevisningen för att lagföra och döma en sexköpare. Det innebär att ett beivrande av aktuell brottslighet bygger på att polisen utför sådan spaning som medför att polisen blir åsyna vittne till parternas mellanhavanden. I princip innebär det att endast mellanhavanden som äger rum i en bil eller på någon annan plats utomhus blir möjliga att verifiera. När det gäller sexuella tjänster som utförs inomhus blir brottsligheten i det närmaste omöjlig att beivra.

Antalet anmälda sexköpsbrott mot lag 1998:408 är enligt Brottsförebyggande Rådets statistik följande:

1999: 94

2000: 92

2001: 86

2002: 110

2003: 300

2004: 156

⁷ Lag 1998:408.

Lagföringskvoten, dvs. kvoten mellan antalet misstänkta brott och antalet brott som lett till åtal och strafföreläggande, är drygt två tiondelar för brott mot lagen om förbud mot köp av sexuella tjänster. I de fall där den tilltalade enbart har dömts för köp av sexuella tjänster har påföljderna varierat mellan 40 och 80 dagsböter. I något av målen har den tilltalade även dömts för grov misshandel och fängelse i ett år. Det större antalet anmälningar under 2003 beror på att ett kundregister påträffades i samband med avslöjande om en bordellverksamhet.

Förändring av prostitutionen efter lagens införande

I Sverige har Socialstyrelsen regeringens uppdrag att bl.a. fortlöpande följa och samla kunskap om prostitutionens omfattning och utveckling.

I rapporten *Kännedom om prostitution 1998-1999* redovisas en första lägesbeskrivning om situationen före och efter lagens införande. Rapporten bygger på informationen som samlats in genom enkäter till samtliga polismyndigheter och polisområden, till samtliga kommuner och till ett urval restauranger, hotell och liknande företag samt till RFSL:s⁸ lokalavdelningar. En kartläggning av hemsidor med prostitutionsanknytning på Internet har även genomförts och intervjuer med nyckelinformanter inom bland annat polis, socialtjänst och sjukvård samt med ett antal köpsköpare har hållits.

Uppföljaren *Kännedom om prostitution 2003* baseras i huvudsak på intervjuer med ca 35 personer som i sin verksamhet arbetar nära prostitutionen. I denna rapport förmedlas deras kännedom – eller snarare uppfattningar och uppskattningar - om prostitution.

Den svenska sexköpslagen har kritiserats för att vara tandlös, och för att den flyttar prostitutionen inomhus samt försvårar de prostituerade kvinnornas situation. De poliser och socialarbetare som arbetar närmast de prostituerade är dock eniga om att sexhandeln har minskat och helt klart är i alla fall gatuprostitutionen har minskat. Det finns uppgifter om att kunderna på gatan är färre, de är möjligen oroliga för att bli ertappade, men även att det är en högre andel kunder som vill göra ”värre saker” och har ”konstigare krav”.

I förarbetena till SOU 1995:15 bedömdes det totala antalet prostituerade i Sverige vara ca 2500 personer. Av dessa var ca 650 aktiva inom gatuprostitution. De uppskattningar som gjorts efter lagens införande tyder på att antalet gatuprostituerade år 2003 ligger på ca 425 personer.

⁸ Riksförbundet För Sexuellt Likaberättigande

Inomhusprostitutionen är det dock betydligt svårare att kartlägga. Tillgång till mobil och internet gör att kontakterna mellan köpare och säljare kan ske i det fördolda. Det finns uppgifter om att kontakter tas på vissa restauranger, hotell och dansställen samt i samband med konferenser, privata fester och på Finlandsbåtar. Beträffande Internet, så varierar uppskattningarna, samma person kan förekomma i flera olika sammanhang och annonserna kan också vara inaktuella. Men det finns ett par kartläggningar som tyder på att ett 100-tal sexsäljare erbjuder tjänster via Internet.

Människohandel för sexuella ändamål

Rikskriminalen gör bedömningen att det kommer mellan 400 och 600 kvinnor per år till Sverige som offer för kvinnohandel⁹. De flesta är från Baltikum, Östeuropa eller Ryssland men även kvinnor från Thailand förekommer. Dessa kvinnor blir prostituerade på bordeller och på sexklubbar och isoleras från samhället i övrigt. Kvinnorna bevakas av hallickar som ofta tar hand om merparten av deras förtjänster. Kvinnorna kan inte språket och har inte tillstånd att befinna sig i landet, så hallickens kontroll över dem är nästan total. Försäljningen av sexuella tjänster sker till stor del via Internet.

Den 1 juli 2002 infördes människohandel för sexuella ändamål som ett nytt brott i Sverige och den 1 juli 2004 utvidgades straffbarheten till att omfatta även människohandel som sker inom landets gränser samt människohandel som syftar till andra former av utnyttjande än för sexuella ändamål, till exempel tvångsarbete och handel med organ. Sverige har därmed en samlad lagstiftning mot människohandel för sexuella ändamål. Enligt rikskriminalen fungerar den svenska sexköpslagstiftningen som en barriär mot att människohandlare etablerar sig i Sverige. Det är svårt att få lönsamhet i verksamheten eftersom man inte vågar ta ut kvinnorna i gatuprostitution på grund av risken för upptäckt.

Följande skildring speglar de förhållanden som dessa personer kan utsättas för.

Kvinnan lurades till Sverige av mannen hon var kär i. I samband med ankomsten fråntogs hon sitt pass, låstes in i en lägenhet och tvingades därefter ta emot kunder för sexuella tjänster med motiveringen att hon hade en skuld att betala av. Hon skrämdes till tystnad genom att hennes hallickar påstod att om hon avslöjade för någon vad hon gjorde i Sverige, så skulle hon kastas i fängelse, eftersom prostitution var ett allvarligt brott och hon dessutom var illegal invandrare. Kvinnan lyckades rymma och tog sitt liv genom att kasta sig ut från en bro över en motorväg.

⁹ Lägesrapport 6 avseende 2003

Min bedömning är att dessa kvinnor inte ingår en frivillig överenskommelse om de tjänster som de måste leverera, och beräkningar av denna verksamhet ska därför inte ingå i detta sammanhang. Men eftersom Internet används som försäljningskanal är det svårt att exkludera just denna delmängd av verksamheten.

Efterfrågan - Estimering av produktionsvärde för prostitution

Ett potentiellt och mycket grovt försök att skatta efterfrågan har gjorts med hjälp av data från en intervjuundersökning gjord av Folkhälsoinstitutet under 1996¹⁰. Enligt denna köpte ungefär var åttonde man i Sverige sex någon gång under sitt liv. Det innebär att nästan 14 procent av svenska män någon gång har betalat för sexuella tjänster. Det motsvarar mer än 430 000 män över 18 år. Majoriteten hade gjort detta vid ett eller några få tillfällen, en mindre grupp hade haft mer än 20 prostitutionskontakter, av dessa hade ett tjugotal tillsammans haft nästan 700 sådana kontakter. De flesta, 77,9 procent av prostitutionskontakterna hade skett utomlands i samband med semester eller arbets- och tjänsteresor.

Antal gånger	Ungefärligt genomsnitt	Procent	av tot antal 430 000	Totalt antal köp	Genomsnittligt pris/tillfälle	Total konsumtion
1	1	33,9	145 770	145 770		
2-3	2,5	24,1	103 630	259 075		
4-10	7	30,5	131 150	918 050		
11-20	15	5,2	22 360	335 400		
21-50	35	5,2	22 360	782 600		
51-100	75	1,1	4 730	354 750		
Summa			430 000	2 795 645	2 000	5 591 290 000

Kolumnerna "Antal gånger" och "Procent" är hämtade från undersökningen, i övrigt består tabellen av egna antaganden och beräkningar.

77,9 procent av sexköpen hade skett utomlands, vilket betyder att den inhemska konsumtionen endast utgör 1 123 849 290 kr.

Eftersom undersökningen avser antalet köp under intervjupersonens livstid, så det är egentligen inte möjligt att beräkna ett årsvärde utifrån dessa data. Emellertid, med ett antagande om att det handlar om en period på fem år, så skulle årskonsumtionen uppgå till 224 769 858 kr. Prisuppgiften är också antagen, men i någon mån baserad på prisuppgifter som nämns i dessa sammanhang. Med tanke på att en så hög andel av köpen skett utomlands, kan 2 000 kr kanske anses vara i överkant.

¹⁰ Sex i Sverige, Folkhälsoinstitutet

Kalkylen bedöms inte som användbar i det fortsatta resonemanget. Med den höga utlandsandelen, skulle det dessutom innebära att 80 procent av all konsumtion, dvs. köpen som skett utomlands, redan ingår i hushållens konsumtionsutgifter. Den svenska inhemska marknaden skulle i så fall endast omsätta ca 225 miljoner kr.

Olika typer av prostitution

Gatuprostitution

Enligt Socialstyrelsens rapport ”*Kännedom om prostitution 2003*” förekommer gatuprostitution i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Socialtjänstens prostitutionsgrupp i Stockholm känner till ca 180-200 kvinnor per år med prostitutionserfarenhet. Man bedömer att det är 25-30 kvinnor på gatan varje kväll. Polisen i Stockholm uppger en betydligt lägre siffra. De bedömer att det rör sig om 50-60 kvinnor i gatuprostitution, och endast 5-7 kvinnor befinner sig på gatan varje kväll. Polisen uppger att några av kvinnorna har missbruksproblem. Prostitutionsgruppen har också uppmärksammat att det finns några män i prostitutionen.

Socialtjänstens prostitutionsgrupp i Göteborg känner till ca 100 kvinnor per år med prostitutionserfarenhet. Cirka 10-15 kvinnor sägs befinna sig i gatumiljön varje kväll, vid enstaka tillfällen kan det röra sig om runt 20 kvinnor. Man menar också att de kvinnor som missbrukar heroin inte är så frekventa i gatuprostitution längre. En grupp kvinnor i 40-årsåldern, som har funnits i miljön i många år, uppges leva ett mer ordnat liv. Prostitutionsgruppen har under de senaste fem åren träffat på ett 20-tal kvinnor som man misstänker vara offer för människohandel.

Socialtjänstens prostitutionsgrupp i Malmö uppger att man känner till ca 135 kvinnor i gatuprostitution. Uppskattningsvis finns det ca 30-35 kvinnor på gatan varje kväll. Man uppskattar vidare att det stora flertalet kvinnor, kanske 90 procent, missbrukar heroin.

Sammanfattande om gatuprostitution

Gatuprostitution i Stockholm cirka 190 (1998: 280 st)

I Göteborg: under 100 (1998: 286 st)

I Malmö: knappt 135 (1998: 160 st)

Ger **totalt ca 425 st**

Nedgången i antalet prostituerade beror i främsta hand på den lag mot köp av sexuella tjänster som trädde ikraft 1 januari 1999.

Missbruksproblemen bland kvinnorna i gatuprostitution, varierar mellan de tre orterna. I Malmö uppges den övervägande andelen prostituerade vara tunga missbrukare av främst heroin, siffror på upp till 90 procent nämns. I Stockholm och Göteborg däremot, har det stora flertalet inte svåra missbruksproblem. Det är färre prostituerade som är missbrukare än som inte är det. Totalt sett uppskattas ca hälften vara missbrukare. Några personer har psykiska störningar. Det förekommer att någon har sjukersättning och det finns även de som får socialbidrag. Generellt har medelåldern bland de gatuprostituerade ökat under senare år och nyrekryteringen är liten.

De personer som är aktiva inom gatuprostitution har enligt uppgifter från informatörerna vistats i Sverige under lång tid och utgör inte tillfälliga besökande.

Ett försök att beräkna inkomster från gatuprostitutionen redovisas nedan.

I SOU 1981:71, gjordes ett försök att beräkna bruttointäkterna för de då ca 900 aktiva personerna inom gatuprostitution. En omräkning till 130 årsarbetskrafter och en årsintäkt på 300 000 kr gav en total intäkt på 40 miljoner kr. Snittinkomsten för de 900 del- och heltidsaktiva blir då nästan 45 000 kr. Uppräknat med KPI till 2004 års penningvärde motsvarar detta knappt 124 000 kr i genomsnittsinkomst.

Men eftersom många är tunga narkotikamissbrukare, så görs här ett försök att istället beräkna hur stora inkomsterna måste vara för att finansiera det egna missbruket. Jag utgår från de skattningar som redovisas i SOU 1998:18, Utredningen om tullens verksamhet. I denna utredning redovisas en beräkning med olika scenarier över hur mycket narkotika som konsumeras i Sverige och hur stora mängder olika konsumentgrupper använder. Rapporten ger dock inte någon exakt uppgift över konsumtionens storlek. I stället diskuteras olika konsumtionsnivåer med olika antaganden om årsförbrukning och antal aktiva missbrukardagar. För heroin och amfetamin redovisas nedanstående alternativ.

Heroin	Olika missbrukaralternativ				Genomsnitt
	Alt 1	Alt 2	Alt 3	Alt 4	
Dos g/missbr.dygn	0,5	0,5	0,8	0,8	
Antal missbrukardygn	100	250	200	250	
Årskonsumtion, gram	50	125	160	200	134

Amfetamin	Olika missbrukaralternativ				Genomsnitt
	Alt 1	Alt 2	Alt 3	Alt 4	
Dos g/missbr.dygn	0,8	1	0,8	1	
Antal missbrukardygn	100	100	200	200	
Årskonsumtion, gram	80	100	160	200	135

En genomsnittförbrukning för en tung missbrukare beräknas enligt ovan till 134 gram/år. Kostnaden för ett gram heroin, brunt respektive vitt, är 900 - 1300 kr och för ett gram amfetamin ca 190 kr¹¹. Således kostar det egna missbruket av heroin mellan 120 000 och 174 000 kr per år och av amfetamin ca 25 000 kr per år.

Till detta läggs genomsnittliga levnadskostnader, som för en ensamstående kvinna uppgår till 50 000-60 000 kr per år enligt några olika beräkningar¹². I dessa beräkningar ingår emellertid inte kostnader för t.ex. hyra och semesterresor. Ett rimligt antagande är att dylika utlägg kan ligga på ytterligare 100 000 kr per år. En inkomst på 125 000 – 274 000 kr per år, skulle därför behövas i sammanhanget.

Detta ligger ungefär i nivå med de svarta förtjänster på 10 000- 20 000 kr per månad som utlovas i samband med försök till värning av nya prostituerade¹³.

Inkomster av gatuprostitution

Genomsnittlig inkomst per prostituerad per år	200 000
Antal prostituerade i gatuprostitution	425
Total produktion	85 000 000

(det behövs då 200 tillfällen/år á 1000 kr)

I SOU 1981:71 nämns att flertalet av de prostituerade i Malmö har en årsinkomst som överstiger 200 000 kr. Men i utredningen påpekas också att årsinkomster över 200 000 kr torde utgöra klara undantag, dock verkar det rimligt att snittinkomsten ligger över 100 000 kr. 150 000 kr år 1980

¹¹ Se avsnittet om narkotika

¹² Se bl.a. Konsumentverket, Institutet för privatekonomi, LO-föreningssparbanken.

¹³ Se SOU 2001:14, sid 382.

omräknat med KPI motsvarar 417 000 kr år 2004. Men det är inte självklart att ersättningarna inom dessa verksamheter har följt KPI-utvecklingen över samma tidsperiod.

I olika sammanhang påpekas också att de prostituerade försörjer någon annan person på sina inkomster. Det kan vara någon som den prostituerade lever ihop med eller har någon annan form av relation till. I en del fall finansierar den prostituerade såväl sitt eget som den andra personens missbruk med sina inkomster.

Internet

Prostitutionsverksamhet via Internet är betydligt svårare att få grepp om än gatuprostitution. Och en viss del av de erbjudanden som går via Internet hör hemma under människohandel. Nätprostitution finns i alla delar av landet och de prostituerade reser runt till olika platser för att vara anonyma eller hitta nya kunder. Många av kvinnorna har fast bostad och ibland familj och vänner som inte vet om att de arbetar som prostituerade. Missbruk är inte så vanligt som bland gatuprostituerade, men det förekommer. Få använder narkotika men många har sprit- eller tablettmissbruk.

Kvinnorna agerar inte alltid ensamma. Det finns personer som lägger upp hemsidor mot en engångssumma, provision eller en kombination av pengar och sex. Kostnaden för en hemsida kan variera mellan 1 500 och 10 000 kr och att få hemsidan uppdaterad kan kosta upp emot 5 000 kr¹⁴.

Enligt Sven-Axel Månsson och Peder Söderlind, som har forskat en hel del om sexuell exploatering på internet och bl.a. givit ut boken ”Sexindustrin på nätet”, marknadsför sig minst 80-100 kvinnor på svenska hemsidor. Aftonbladet har år 2000 gjort en kartläggning och fann att 106 kvinnor sålde sexuella tjänster via nätet.

De priser som uppges på hemsidor varierar för olika tjänster och ligger mellan 1000 och 4000 kr i februari 2005.

Ett genomsnittspris på 2 500 kr för 100 kvinnor, som har 500 kontakter per år innebär en omsättning på 125 000 000 kr årligen, motsvarande 1,25 miljoner per kvinna.

¹⁴ Enligt artiklar i Aftonbladet i december 2000.

Internet-prostitution

Genomsnittlig inkomst per prostituerad och tillfälle	2500
Antal prostituerade via internet	100
Antal kontakter per år/person (antaget)	500
Total produktion	125 000 000
(motsv genomsn.inkomst/år på 1,25 miljoner kr/person)	

Inom denna kategori förekommer det emellertid att kvinnor som vistats kortare tid än ett år i Sverige är verksamma. Deras inkomster ska inte ingå i den svenska produktionen, men det är mycket svårt att göra någon skattning av omfattningen. Dessa kvinnor har oftast någon person som organiserar deras verksamhet, och som tar in en andel av inkomsterna. Troligen har organisatören bott i Sverige mer än ett år för att skaffa ett kontaktnät, och i så fall ska den personens inkomster inräknas.

Sexklubbar

Antal och sysselsatta

För att få en uppfattning om bl.a. sexklubbarnas verksamhet och omfattning inhämtade 1998 års Sexualbrottskommitté (2001:14) upplysningar med hjälp av enkäter till landets polismyndigheter och socialförvaltningarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping. Enkäterna avsåg situationen våren 1999. Enkätsvaren kompletterades med intervjuer för företrädare för socialtjänsten samt åklagar- och polismyndighet och studiebesök på sexklubbar. Av det samlade materialet framgår att det fanns **sammanlagt 13 sexklubbar i landet**. Av klubbarna fanns fyra i Stockholm, tre i Göteborg, två i Karlstad samt en i vardera Eskilstuna, Borås, Jönköping och Strömstad. Dessutom fanns det i Stockholm respektive Visby en sexklubb, vars verksamhet bestod av enbart servering och nakenframträdande på scen, som streaptease.

Av enkätsvaren framgår att det absoluta flertalet kvinnor i sexklubbsbranschen är verksamma i Stockholm och Göteborg. På Stockholms sexklubbar arbetar enligt polismyndigheten ca 400 kvinnor. I Eskilstuna och Visby var nio respektive sex kvinnor engagerade i verksamheten. På Jönköpingsklubben arbetar en eller två kvinnor samtidigt, men det framkom inte hur många som totalt är verksamma på klubben. På en av Karlstadsklubbarna arbetar endast en kvinna. På en av Göteborgsklubbarna arbetar ca 40 kvinnor, på en annan ca 50 kvinnor enligt internetuppgifter.

Omsättning

Det finns inte tillräckligt med information för att uppskatta sexklubbarnas omsättning. Men en dom från Svea hovrätt i november 1998, ger en antydning om vilka belopp som cirkulerar i branschen. Företrädarna för Stockholmsklubbarna Studio Anna/Nya Studio Anna samt Tusen och en Natt (1001) dömdes för bl.a. ekonomisk brottslighet. I målet framkom att likvidöverskottet av verksamheten i klubbarna under en tvåårsperiod hade uppgått till ca 20 miljoner kr¹⁵.

Verksamhetsinriktning

Den öppna delen består av stripteaseuppträdande på scen. Till den öppna delen kan också höra försäljning, uthyrning och visning av pornografiska filmer (på storbildsvideor och i privata bås) samt försäljning av pornografiska tidningar och sexhjälpmedel. Efter föreställningen går de kvinnor som uppträtt omkring bland åskådarna och tar upp beställningar på privat/enskild posering.

Poseringen sker vanligen i ett bås eller angränsande rum. Kvinnan och kunden är under poseringen åtskilda av en glasskiva eller ett hönsnät. En annan typ av enskild posering, som erbjuds enskilda eller mindre grupper av kunder, är s.k. table dance då kvinnan poserar stående på ett bord eller en upphöjd scen. Dessutom förekommer det på en del Stockholmsklubbar särskilda rum för massage och bad i bubbelpool. Då får kunden bada tillsammans med kvinnan.

På klubbarna serveras kaffe, läsk, lättöl eller folköl samt någon lättare förtäring. Klubbarna har inte serveringstillstånd enligt alkohollagen.

Prisuppgifter

Det finns i regel en prislista över de olika tjänster som erbjuds. Priset för en privat posering på en Göteborgsklubb kan variera mellan 300 och 1000 kr. Sexklubben Tusen och en natt (1001) i Stockholm hade följande prislista:
Erotisk kroppsmassage: 2000 kr/30 minuter
Bada i bubbelpool med din favoritflicka: 3500 kr/30 minuter
VIP-rum, följ med till flickans egen sängkammare: 5000 kr/30 minuter
Sällskap hela natten med valfri flicka, gör vad du vill, hur länge du vill: 15 000 kr¹⁶.

¹⁵ Svea Hovrätt, mål nr B 1103/98, DB 113 (ej prövningstillstånd av Högsta domstolen).

¹⁶ Prislistan är hämtad från hovrättens dom, tingsrättens bilaga nr 7.

Betalning

Betalningen för de tjänster som Studio Anna/Nya Studio Anna samt Tusen och en natt (1001) tillhandahöll skedde till 80 procent med någon form av betalkort¹⁷. En kartläggning av kunderna på de två klubbarna visade att många hade betalat med företagskort. Kartläggningen baserades på 6 500 kortköp om sammanlagt 23 800 000 kr under en tvåårsperiod. Av männen var ca hälften företagare eller styrelseledamöter. Bland de 4 000 besökarna fanns det personer som hade lagt ut nästan 100 000 kr under en kväll. Kvittona var i ett flertal fall utställda på ett antal restauranger och andra företag runt om i landet, vilket dolde att det rörde sig om sexklubbsbesök. De i domen från Svea Hovrätt nämnda verksamheterna finns för den aktuella tidsperioden i SCB:s företagsdatabas, och ingår med de uppgifter som redovisats till Skattemyndigheten i nationalräkenskaperna. Kostnader och intäkter för klubbverksamheten ingår därför redan i nationalräkenskaperna under SNI-branscherna 93022, 93040 samt 55300.

Kriminalitet

I samband med och i anslutning till sexklubbarnas verksamhet förekommer kriminalitet i olika former. Olika typer av brott förekommer, som t.ex. narkotikabrott, olaga hot, bedrägeri, misshandel, utpressning, arbetsmiljöbrott, ekonomisk brottslighet, koppleri samt brott mot sexköpslagen. Vissa uppgifter om brottslighet, baseras på brottmålsdomar, andra uppgifter kommer från insamlade enkätsvar till polismyndigheter och socialtjänst, andra härrör från information från personer som vistas i sexklubbsmiljö.

Som exempel på kriminalitet inom de namngivna sexklubbarna, nämner polismyndigheten att kundernas kreditkort i vissa fall drogs flera gånger för samma beställning. Det kunde röra sig om 5 000 kr för ett glas vatten eller 140 000 kr för en helnatt, samtidigt som kunden inte har någon minnesbild av natten på grund av att någon drogade honom. De kunder som protesterade, tystades ned, i vissa fall med hjälp av hot.

Prostitutionskontakter knyts på sexklubbar

I samband med undersökningen av sexklubbarna, framkom uppgifter om att på en av de mindre klubbarna kunde ägarinnan sälja prostitutionstjänster för 1 000 kr. På en annan mindre klubb kunde det vara möjligt att för 1 200 kr dels få tillträde till klubblokalen, dels få titta på nakenuppträdande på scen och dels få tillgång till en prostituerad kvinna som väntar i en lägenhet eller ett hotellrum.

¹⁷ Uppgift från hovrättens dom, tingsrättens dom, s 26

Genom kontakter med kvinnor som har erfarenhet av arbete på sexklubbar har prostitutionsgruppen i Göteborg fått information om att enskilda kvinnor erbjuder prostitutionstjänster. Tjänsterna utförs utanför klubbens lokaler, eftersom klubbägarna är noga med att se till att prostitution inte sker på själva klubben.

Nationalitet

Enligt SOU 2001:14 förekommer det att kvinnor av utländsk härkomst är engagerade inom sexklubbarna. Om dessa personer är i Sverige under kortare tid än ett år, så ska inkomsterna inte inkluderas i den svenska produktionen utan som importerade tjänster.

Löner och arbetsförhållanden

I SOU 2001:14 nämns att polisen i Stockholm har observerat att rekryteringen av flickor till sexklubbarna ofta sker på skolorna. Man lockar med svarta löner på 10 000-20 000 kr per månad.

Kvinnorna saknar arbetstrygghet eftersom de i princip aldrig är formellt anställda av klubbarna. Det är inte sällan fråga om svarta inkomster. En del klubbägare verkar för att kvinnorna skall ha F-skattsedel. Klubbägarna skulle i så fall, med hänvisning till att kvinnorna är egna företagare, mena att de undgår ett arbetsgivaransvar. Men det har visat sig vara svårt för kvinnorna att redovisa och betala skatt på sina inkomster. I Göteborg, har enligt uppgift, skattemyndigheten i vissa fall accepterat att skatt skall utgå för dans, men vägrat avseende posering under återopande att sådana handlingar inte är lagliga.

Det förekommer olika typer av mellanhanden när det gäller kvinnornas och klubbägarnas ekonomiska mellanhanden. Vissa klubbägare kräver att kvinnan skall betala för att få vistas i lokalen. I en del fall har kvinnan rätt till provision i förhållande till kundens betalning. På en sexklubb i Stockholm hade kvinnorna provision på såväl drycker som kunden köper i baren som tjänster han köper i klubbens privatrum. Provisionen uppgick till 25 eller 50 procent. Detta leder till att kvinnorna i hög grad är utlämnade till klubbägarna. Det är inte ovanligt att kvinnorna hamnar utanför samhällets skyddsnät, som t.ex. socialförsäkringssystemet.

En del kvinnor på sexklubbarna använder droger för eget bruk. Det rör sig främst om amfetamin, kokain och rökheroin. Det förekommer att kvinnorna introduceras i missbruk på klubbarna.

Sexklubbar som introduktion till prostitution

Sexklubbarnas verksamhet kan sägas utgöra en gråzon när det gäller försäljning av sexuella tjänster¹⁸. En del av de intervjuade i Socialstyrelsens undersökning uppgav att kvinnor i prostitution ofta hade vistats en tid på sexklubbar innan de tog steget att prostituera sig och att kvinnornas arbete på sexklubbarna sålunda kan innebära en gradvis tillvänjning vid prostitutionsmiljön.

I SOU 2001:14, sägs att det är rimligt att anta att det sammanlagda antalet kvinnor som arbetar på sexklubb i varje fall inte understiger 500. Det absoluta flertalet är verksamma i Stockholm och i Göteborg.

En grov kalkyl ger följande estimat:

Prostitution i anslutning till sexklubbar

Genomsnittlig inkomst per prostituerad och tillfälle	5000
Antal verksamma på sexklubbar	500
Antal kontakter per år/person (antaget)	150
Total produktion	375 000 000
(innebär genomsnittlig inkomst/år på 750 000 kr/person)	

Beräkningen bygger på en bedömning om att de personer som arbetar på sexklubbarna inte säljer sex på klubbarna, utan endast knyter kontakter där. Sexköpen sker sedan utanför klubbens verksamhet i andra lokaler, därav det låga antalet kontakter. Restriktiviteten är en konsekvens av att klubbarna inte vill riskera att försäljning av sexuella tjänster förekommer inom deras lokaler. Dessa personer är/borde vara egna företagare.

Den verksamhet som kvinnorna ägnar sig åt inom sexklubbarna är inte illegal, men den kan mycket väl vara oredovisad, om klubbarna inte ingår i nationalräkenskapernas population, i princip i företagsdatabasen. I så fall ska verksamheten rubriceras som svart, vilken vi också gör tillägg för i Nationalräkenskaperna.

Övrig prostitution

Det finns uppgifter om att prostitution förekommer på några restauranger, hotell, konferenser samt viss eskortservice, etc. Men denna verksamhet är nog i särklass svårast att kartlägga och några estimat har därför inte kunnat göras. Enligt initierade bedömare är denna verksamhet av mycket liten omfattning.

¹⁸ Socialstyrelsen rapport Kännedom om prostitution 1998-99, SoS-rapport 2000:5, s 56 f

Sammanfattning

Sammanlagt skulle dessa mycket grova estimat innebära att prostitutionen omsätter belopp i storleksordningen 585 miljoner kr. Men som sagts tidigare är det troligt att en del av dessa pengar tillfaller personer som vistas i Sverige kortare tid än ett år.

Samlad redovisning av några uppgifter

Antal prostituerade

Gatu	425
Internet	100
Klubbar	500
	1025

Genomsnittligt antal kontakter per prostituerad och år

Gatu	250
Internet	500
Klubbar	150

Genomsnittligt pris/tillfälle

Gatu	1000
Internet	2500
Klubbar	5000

Genomsnittlig omsättning/prostituerad: 571 000 kr/år

Total omsättning: 585 000 000 kr

De prostituerade som arbetar i anslutning till klubbar och via Internet har en del kostnader i form av lokal, resor och arbetskläder. Dessa kostnader ska dras bort från bruttointäkterna. En schablonmässig reduktion på ca 20 procent, ger att det återstår ett

förädlingsvärde för verksamheten på 470 miljoner kr.

En prostituerad kvinna, som arbetat inom området i 19 år och ansökt om F-skattsedel, uppger i sin ansökan till Skattemyndigheten sin beräknade årsinkomst till 900 000 kr per år på prostitution.

I SOU 1981:71 gjordes en beräkning av bruttointäkter från prostitution i Sverige. De totala intäkterna summerades till 120 miljoner kr. Uppräknat med KPI till 2004 års penningvärde motsvarar det 334 miljoner kr. Antalet prostituerade beräknades vara knappt 2 000 personer.

Källförteckning

Aftonbladet, diverse artiklar från december 2000

Brottsförebyggande rådet, *Förbud mot köp av sexuella tjänster - Tillämpning av lagen under det första året*, BRÅ-rapport 2000:4, Stockholm

Eurostat, *Treatment of illegal activities in ESA 95-based national accounts estimates*, Eurostat/B1/CPNB/306-EN

Eurostat, *Measurement of illegal activities*, Eurostat/C1/GNIC/024 EN

Folkhälsoinstitutet, *Sex i Sverige*, Stockholm, 1996

Justits- og Politidepartementet, *Sexköp i Sverige og Nederland*, JD Rapport 2004 - www.jd.dep.no.

Lilja-4-ever, film baserad på ett verkligt fall, regisserad av Lukas Moodysson

Polismyndigheten i Skåne, *Lag (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster - Metodutveckling avseende åtgärder mot prostitution*, Rapport, 2001

Regeringskansliet, *Prostitution och handel med kvinnor*, Faktablad, Näringsdepartementet, 2002

Rikskriminalen, *Människohandel för sexuella ändamål*, Lägesrapport 6, Rapport 2004:2

Socialstyrelsen, *Kännedom om prostitution 1998-1999*, SoS-rapport 2000:5

Socialstyrelsen, *Kännedom om prostitution 2003*, Socialstyrelsen 2004

SOU 1981:71, *Prostitutionen i Sverige*, Bakgrund och åtgärder, Stockholm

SOU 1998:18, *En gräns – En myndighet?*, Finansdepartementet, Stockholm 1998

SOU 1995:15, *Könshandeln*, Betänkande av 1993 års prostitutionsutredning, Stockholm 1995

SOU 2001:14, *Sexualbrotten, ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor*. Betänkande av 1998 års sexualbrottskommitté.

Statistics Netherlands, *Examples of recording of illegal activities: Prostitution*, L.B. Hiemstra, 2003

Synen på prostitution och sexköpare, Vem köper,

http://www.sfi.se/sfi/IMAGES/_PDF_FILES/SE_PA_FILM/SKOLBIO/LILJA/20_73.PDF

Information och synpunkter har även inhämtats från följande personer:

Borg, Agneta, Prostitutionscentrum i Stockholm,

Flink, Jonas, Prostitutionscentrum i Göteborg

Gripenlöf, Anders, Polisens prostitutionsgrupp i Stockholm

Fredlundh, Kenneth, Polisens prostitutionsgrupp i Stockholm

Karlsson, Monika, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm

Logna, Barbro, Brottsförebyggande Rådet, Stockholm

Månsson, Sven-Axel, Malmö Högskola

Persson, Annika, Skatteverket, Stockholm

Malmer, Håkan, Skatteverket, Malmö

Narkotika

Syftet med denna studie är att kartlägga tillgången och användningen av narkotika för de svenska nationalräkenskaperna. Idag utgör inte narkotika en egen explicit delpost i nationalräkenskaperna. Men utifrån de beräkningsmetoder som nationalräkenskaperna är uppbyggt kring, så ingår ändå narkotika i viss utsträckning. De inköp som har skett utomlands ingår i den så kallade resevalutaposten, vilken beräknas med hjälp av uppgifter från valutaväxling och kontokortstransaktioner. Men en relativt stor del av transaktionerna fångas inte upp. Ett införande av narkotika i de svenska nationalräkenskaperna kommer framförallt att påverka hushållens konsumtionsutgifter och produktionen.

Inom EU:s statistikorgan, EUROSTAT, har arbete pågått med att försöka definiera bästa möjliga metoder och källor för beräkningar inom området¹⁹. EUROSTAT påpekar att droger med olika användningsområden och priser bör studeras separat. I denna rapport särskiljs preparaten: Amfetamin, heroin, cannabis, ecstasy och narkotiska läkemedel.

I denna rapport undersöks möjligheten att skatta narkotikaflöden för ett enstaka år (2001). Tanken är att detta år sedan kan utgöra ett så kallat benchmark vilken kan skrivas fram med lämpliga indikatorer. Någon diskussion över vilka indikatorer som kan vara lämpliga för en sådan framskrivning förs inte.

Narkotika är ett vitt begrepp som omfattar många olika preparat. I Sverige klassificeras all användning av medel som är upptagna i "Läkemedelsverkets föreskrifter om förteckning över narkotika" som narkotikamissbruk. Denna förteckning ändras dock över tiden, t.ex. när nya preparat tillkommer.

Nedan beräknas vilken betydelse narkotikan har för hushållens konsumtionsutgifter, produktionen, importen och exporten

Hushållens konsumtionsutgifter

Utgångspunkten är att all narkotika som används konsumeras av hushållen. Försök till skattningar av den totala konsumtionen har gjorts i olika rapporter²⁰. Dessa skattningar baseras till stor del på antaganden över antalet

¹⁹ EUROSTAT, Measurement of illegal activities

²⁰ SOU 1998:18, Ds 1999:46 och Tullverkets mfl. rapport "Att mäta samhällsnyttan av myndigheternas insatser", 2000.

missbrukare och deras genomsnittliga konsumtion. Även här kommer en sådan modell att tillämpas där data över antalet missbrukare, priser, genomsnittlig dos och missbrukaraktiva dagar används som input. Modellen är uppbyggd enligt nedanstående:

Hushållens konsumtionsutgifter per preparat = Pris (kr/gram) * antal missbrukare * genomsnittlig dos (gram/missbrukardag) * antal missbrukardagar.

Beräkningen av narkotikakonsumtionen fördelas på fem typer av droger: Cannabis, heroin, amfetamin, ecstasy och narkotiska läkemedel. Detta är givetvis en förenkling av verkligheten. T.ex. förekommer mindre konsumtion av kokain, GHB och KAT. Dessa har dock en liten marknad i Sverige. Kokain har ökat något under senare år, men bedöms ändå utgöra en mycket liten del av den totala narkotikakonsumtionen²¹. Missbruket av ecstasy sker framför allt på ravefester samt i klubb- och restaurangmiljö²².

Användningen av narkotika innefattar allt ifrån att ha provat vid något enstaka tillfälle till dagligt missbruk. Vid beräkning av hushållens konsumtionsutgifter av narkotika är det därför relevant att skilja på tungt missbruk och övrigt missbruk. Med tungt missbruk menas allt injektionsmissbruk, oavsett medel och frekvens, samt all daglig eller nästan daglig användning av narkotika, oavsett intagningsätt. När det gäller det tunga missbruket så har det gjorts en del undersökningar och uppskattningar av antalet missbrukare och deras konsumtion.

Med övrigt missbruk menas allt missbruk som inte klassificeras som tungt missbruk, d.v.s. allt från tillfällig/experimentell användning till en något mer regelbunden användning som dock inte är daglig eller nästintill daglig. Viss information om denna grupp finns i olika intervju- och enkätundersökningar. Nedan har skattningar gjorts för de tunga missbrukarna respektive övriga missbrukare.

Tunga missbrukare och deras konsumtion

Det är de tunga, d.v.s. de mer regelbundna missbrukarna, som står för den allra största delen av narkotikakonsumtionen. För att skatta konsumtionen för denna grupp behövs uppgift över antalet tunga missbrukare, priser för olika droger, vilka preparat som konsumeras samt hur ofta missbruket sker, d.v.s. antalet aktiva missbrukardagar.

²¹ Se t.ex. SOU 1998:18.

²² Rikskriminalpolisens och Tullverkets rapport "Narkotikasituationen i Sverige", 2001.

Antal tunga missbrukare

Landsomfattande kartläggningar av de tunga missbrukarna har genomförts i tre olika studier; avseende år 1979, 1992 och 1998²³. I dessa undersökningar har uppgiftslämnare som har kunskap om narkotikamissbruket rapporterat missbrukande personer de har kännedom om. Med en särskild statistisk metod (case-finding metoden) har sedan ett mörkertal beräknats och lagts till, d.v.s. det antal missbrukare som myndigheterna saknade kännedom om. Vid kartläggningen 1998 reviderades de tidigare mörkertalsberäkningarna, eftersom vissa antaganden modifierats och de statistiska metoderna förfinats. Kartläggningen 1979 var en totalundersökning, medan de två andra baserades på ett urval av kommuner.

I Granath, Svensson och Lindströms (2003) rapport gjordes en uppskattning av antalet tunga missbrukare för åren 1997-2001. Rapporten utgår från sjukvårdsdata, och antalet tunga missbrukare skattades till 26 000 år 1998²⁴. Antalet missbrukare bedömdes därefter ha ökat till ca. 28 000 år 2001 (mellan 27 640 – 28 870 st.). I tabellen nedan sammanfattas de skattade uppgifter som finns över antalet tunga missbrukare.

Antal tunga missbrukare

År	Antal tunga missbrukare
1979	15 000
1992	19 000
1998	26 000
2001	28 000

Källa: Olsson, Adamsson Wahren och Byqvist, 2001 samt Granath, Svensson och Lindström, 2003.

Priser

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) samlar in prisuppgifter för de vanligaste drogerna. För perioden 1988-2003 finns prisuppgifter för hasch (och i viss mån marijuana), amfetamin, kokain och heroin. Från år 2000 och framåt insamlas även prisuppgifter för ecstasy, kat, LSD och GHB. Prisinsamlingen går till så att utvalda personer med god inblick i den lokala drogsituationen i olika kommuner två gånger om året får besvara ett frågeformulär som bl.a. innehåller frågor om gatupriset för olika narkotiska preparat. Uppgiftslämnarna ombeds att ange "gatupris" utifrån

²³ Olsson, Adamsson Wahren, Byqvist, 2001.

²⁴ Även Olsson, Adamsson Wahren, Byqvist (2001) skattade antalet tunga narkotikamissbrukare till 26 000 år 1998.

den normala överlåtelsemängden, omräknat i kronor per gram när så är relevant.

Medelpriser för olika narkotiska preparat 1999-2004

År	Hasch Kr/gr	Mari- juana Kr/gr	Am- fetamin Kr/gr	Kokain Kr/gr	Brunt heroin Kr/gr	Vitt heroin Kr/gr	LSD Kr/tripp	Ecstasy Kr/tab.	Kat Kr/Knipa	GHB Kr/Kapsyl
1999	95	86	297	1 112	1 708	1 750				
2000	85	70	266	860	1 331	2 267	103	159	269	36
2001	84	69	265	914	1 314	1 910	87	144	243	34
2002	83	65	268	870	1 473	1 953	96	137	333	39
2003	84	76	271	842	1 310	1 974	80	130	300	39
2004	83	77	267	842	1 290	1 847	82	122	270	40

Källa: Ulf Guttormsson, CAN. "Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988-2004".

I medelpriset har inte hänsyn tagits till t.ex. regionala prisskillnader, mängdrabatter, förändring av renhetsgraden etc. När det gäller de regionala prisskillnaderna är priserna lägre i storstadsregionerna och i södra Sverige. Allra lägst är priserna i de sydligaste länen. Mängdrabatterna är förmodligen betydande. En relativt vanlig företeelse är att missbrukarna finansierar sitt missbruk genom att köpa upp narkotika i större mängder till ett lägre enhetspris och sedan sälja delar av det till "normalt" gatupris (samtal med CAN och Rikskriminalpolisen). Enligt CAN är det inte omöjligt att det verkliga priset, med hänsyn till mängdrabatter, ligger på 70 % av gatupriset. Uppgiften är ett grovt antagande och någon tillförlitlig uppgift finns inte. Det går dock att konstatera att det är mer relevant att dra av för mängdrabatter än att inte göra det. Nedan har CAN:s priser korrigerats med ett antagande om att det verkliga priset är 70 % av gatupriset. Någon åtskillnad på olika preparat görs inte.

Beräknat pris för olika narkotiska preparat 1999-2004 med hänsyn tagen till mängdrabatt

År	Hasch Kr/gr	Mari- juana Kr/gr	Am- fetamin Kr/gr	Kokain Kr/gr	Brunt heroin Kr/gr	Vitt heroin Kr/gr	LSD Kr/tripp	Ecstasy Kr/tab.	Kat Kr/Knipa	GHB Kr/Kapsyl
1999	67	60	208	778	1 196	1 225				
2000	60	49	186	602	932	1 587	72	111	188	25
2001	59	48	186	640	920	1 337	61	101	170	24
2002	58	46	188	609	1 031	1 367	67	96	233	27
2003	59	53	190	589	917	1 382	56	91	210	27
2004	58	54	187	589	903	1 293	57	85	189	28

Källa: Egen beräkning. Beräknat pris = 0,7 * CAN:s medelpriser.

Dominerande medel

Centralstimulerande medel (främst amfetamin), opiater (främst heroin) och cannabis är de dominerande narkotiska substanserna bland tunga narkotikamissbrukare i Sverige. Bland dessa preparat har centralstimulantia varit det mest använda och det som oftast dominerat missbruksmönstret. Vid en jämförelse mellan de tre undersökningarna 1979, 1992 och 1998 framgår bl.a. att andelen tunga missbrukare som använder centralstimulerande medel och Cannabis hade minskat något i 1998 års undersökning medan opiater hade blivit vanligare.

I 1998 års undersökning var det även färre som kunnat ange vilket medel som dominerat missbruksmönstret. Detta beror troligen på ett ökat blandmissbruk där det varit svårt att urskilja vad som dominerat, samt en följd av en försämrad kunskap bland personer som arbetar med narkotikafrågor på de olika myndigheterna²⁵. Trots att det finns risk för att mönstret idag ser annorlunda ut så är 1998 års undersökning den enda källa som finns att utgå ifrån vid en beräkning av de tunga missbrukarnas konsumtion av olika preparat. I nedanstående tabell redovisas narkotikaanvändningen fördelad på dominerande missbruk.

Missbrukare fördelade på dominerande medel, %

Preparat	Andel
Centralstimulantia	32,2%
Opiater	27,5%
Cannabis	8,1%
Alkohol	7,9%
Tabletter	3,0%
Blandmissbruk	1,3%
Uppgift saknas	20,1%
Samtliga	100,0%

Källa: Olsson, Adamsson Wahren och Byqvist, 2001.

Centralstimulantia består till största delen av amfetamin, och opiater till största delen av heroin. Med tabletter avses i första hand olika typer av narkotiska läkemedel.

Nedan har dessa uppgifter renodlats så att antalet missbrukare år 2001 endast fördelas på preparaten amfetamin (centralstimulantia antas främst bestå av amfetamin), heroin (opiater antas främst bestå av heroin), cannabis och narkotikaklassade läkemedel (tabletter antas främst bestå av narkotikaklassade läkemedel. Detta betyder att de missbrukare där

²⁵ Olsson, Adamsson Wahren och Byqvist, 2001.

dominerande medel ej har kunnat fastställas fördelas efter samma mönster som de missbrukare där dominerande medel har kunnat fastställas. Dessutom medför antagandena om att endast amfetamin, heroin, cannabis och narkotiska läkemedel konsumeras en förenkling av verkligheten. T.ex. finns det konsumtion av KAT, kokain och ecstasy.

I gruppen narkotikaklassade läkemedel är preparat som innehåller bensodiazepiner de vanligaste. Inom denna substansgrupp är Rohypnol det vanligast förekommande läkemedlet på den illegala marknaden²⁶. Narkotikaklassade läkemedel används separat eller i kombination med andra preparat i syfte att höja effekten av drogen i fråga.

Antal missbrukare år 2001 fördelade på huvudpreparat

Preparat	Missbrukare	Andel
Amfetamin	12 742	46%
Heroin	10 891	39%
Cannabis	3 195	11%
Nark. Läkem.	1 172	4%
Samtliga	28 000	100%

Källa: Egen beräkning. Enligt Olsson, Adamsson Wahren och Byqvist (2001) hade 1783 missbrukare centralstimulantia som dominerande medel, 1524 opiater, 447 cannabis och 164 tabletter. Omräknat till procent ger detta följande fördelning; 46% centralstimulantia (här översatt till amfetamin), 39% opiater (här översatt till heroin), 11% cannabis och 4% tabletter (här översatt till narkotikaklassade läkemedel). Denna fördelning tillämpas för antalet missbrukare 2001.

I SOU 1998:18 skattas hur mycket narkotika som konsumeras i Sverige och hur stora mängder som används av olika preparat. Rapporten ger dock inte någon exakt uppgift över konsumtionens storlek. I stället diskuteras olika konsumtionsnivåer med olika antaganden om årsförbrukning och antal aktiva missbrukardagar. I tabellen nedan redovisas de olika antaganden/scenarier som gjordes över dos i form av gram/missbrukardagn och antalet aktiva missbrukardagar. Antalet missbrukaraktiva dagar är mycket svårskattat. En tung missbrukare använder inte narkotika dagligen p.g.a. blandmissbruk, eller att personen är intagen för vård/fängelse etc. I tabellen nedan framgår också att antalet aktiva missbrukardagar har en stor betydelse på årskonsumtionen per missbrukare.

För Amfetamin bedömdes årskonsumtionen per missbrukare ligga mellan 80-200 gram. Den undre gränsen kan sägas gälla för blandmissbrukare och

²⁶ Rikskriminalpolisens och Tullverkets rapport "Narkotikasituationen i Sverige – Årsrapport 2003".

den övre för de som enbart använder amfetamin i större omfattning. För heroin är intervallet mellan 50-200 gram och för Cannabis mellan 25-300 gram. För Cannabis avser den lägre beräkningen småkonsumenter, d.v.s. främst missbrukare som inte betecknas som tunga eller blandmissbrukare.

Årlig konsumtion per missbrukare för amfetamin, heroin, cannabis och kokain

Preparat	Text	Scenario			
		A	B	C	D
Amfetamin	Gram/missbrukardygn	0,8	1	0,8	1
	Antal missbrukardygn	100	100	200	200
	Årskonsumtion, gram	80	100	160	200
Heroin	Gram/missbrukardygn	0,5	0,5	0,8	0,8
	Antal missbrukardygn	100	250	200	250
	Årskonsumtion, gram	50	125	160	200
Cannabis	Gram/missbrukardygn	1	1	0,5	
	Antal missbrukardygn	150	300	50	
	Årskonsumtion, gram	150	300	25	

Källa: Uppgifterna är framtagna av Folkhälsoinstitutet och redovisas i bilaga 1 i SOU 1998:18. Årskonsumtion, gram är egen beräkning.

Beräkningar av konsumtionen av amfetamin, heroin och cannabis har även gjorts av Tullverket mfl.²⁷ Årskonsumtionen av amfetamin per missbrukare skattades till 360 gram/år (1,5 gram/dos * 240 dagar), heroin till 274 gram/år (1,5 gram/dos * 182,5 dagar) och cannabis till 365 gram/år (1 gram/dos * 365 dagar). Skattningarna ligger högre än de som Folkhälsoinstitutet gjorde, men samtidigt är de inte korrigerade för missbrukare som är intagna för vård eller sitter i fängelse. Men detta tyder på att konsumtionen ligger i den högre ändan av Folkhälsoinstitutets intervall.

Beräkning av tunga missbrukares konsumtion

Som framgått av ovanstående råder det ett relativt stort mått av osäkerhet över hur stor årskonsumtionen är av respektive preparat. För att skatta den totala konsumtionen måste vissa antaganden göras. När det gäller årskonsumtionen per missbrukare antas att den är 160 gram för amfetamin, 160 gram för heroin och 300 gram för cannabis. För amfetamin och heroin antas således alternativ C av Folkhälsoinstitutets fyra olika scenarier, medan det högre intervallet används för cannabis. I Folkhälsoinstitutets uppgifter

²⁷ Tullverket mfl., "Att mäta samhällsnyttan av myndigheternas insatser", 2000. Skattningarna över årskonsumtionen baseras i sin tur på beräkningar som gjordes i Ds 1999:46.

ingår ett antagande om blandmissbruk, medan antalet missbrukare här är uppdelade efter dominerande medel. Årskonsumtionen för dessa missbrukare bör ligga i den övre delen av Folkhälsoinstitutets intervall. För narkotikaklassade läkemedel antas en dos på 5 tabletter per tillfälle (baserat på samtal med Rikskriminalpolisen), antalet aktiva missbrukardagar per år skattas till 200 dagar, vilket ger en årskonsumtion på 1000 tabletter.

Genom ovanstående antagande om vilka preparat missbrukarna använder, deras årliga konsumtion samt de gatupriser CAN tar fram (korrigerade för mängdrabatter), skattas den totala konsumtionen till ca 2,2 miljarder. Konsumtionsutgiften per missbrukare är betydligt högre för heroin än för de andra preparaten. Heroin är också den drog som är svårast att sluta med när man väl har börjat.

Konsumtionen av narkotika 2001 fördelat på olika typer preparat

Preparat	Antal Missbrukare	Årskons. g/pers (1)	Årskons. Kg (1)	Pris Kr/gr (1)	Årskons. tkr/pers	Årskons Mkr
Amfetamin	12 742	160	2 039	186	30	378
Heroin	10 891	160	1 743	1 003	161	1748
Cannabis	3 195	300	959	58	17	55
Nark. Läkem.	1 172	1000	1 172 000	18	18	21
Samtliga	28 000					2 203

(1) Narkotikaklassade läkemedel antal tabletter respektive pris per tablett.

Källa: Egen beräkning. Årskonsumtion Kg = (antal missbrukare * årskonsumtion gram/pers)/1000. Årskonsumtion Mkr = (antal missbrukare * årskonsumtion gram/pers * pris Kr/gram)/1000 000. Priser: Förutom för narkotiska läkemedel baseras priserna på CAN:s priser korrigerat för mängdrabatt. För cannabis används ett viktat pris mellan hasch (90%) och marijuana (10%). Vikterna baseras på Tullens och polisens beslag för år 2004. För heroin används ett viktat pris mellan brunt heroin (80%) och vitt heroin (20%). Vikterna är hämtade från "World drug report 2004" av United Nations Office on Drugs and Crime. Narkotiska läkemedel baseras på rikskriminalens och Tullverkets prisuppgifter för rohypnol (Narkotikasituationen i Sverige 2001). Styckpriset på gatan är 25-30 kr. Vid större mängder, som ca. 500 tabletter, sjunker priset till 10 kr/st. Här antas ett pris på 18 kr/st.

Skattningarna ovan är osäkra då de baseras på ett flertal antaganden om antalet missbrukare per preparat, mängd/missbrukardag och antal missbrukardagar. Som ett ex. på detta kan nämnas att endast genom att variera dosstorleken och antalet missbrukardagar enligt Folkhälsoinstitutets lägsta respektive högsta scenario varierar årskonsumtionen av amfetamin och heroin tillsammans mellan 736 Mkr och 2 659 Mkr.

Övriga missbrukare

Övriga missbrukare består av missbrukare som inte klassificeras som tunga missbrukare. Här ingår dels tillfälligt/experimentellt missbruk och dels de

som befinner sig mellan tillfälligt missbruk och tungt missbruk. Den information som finns inom detta område kommer från olika intervju- och enkätundersökningar. Sedan 1971 har årliga undersökningar bland skolungdomar i årskurs 9 och mönstrande (de som söker till värnpliktutbildning) genomförts. Dessutom finns det viss information i intervjuundersökningar med ungdomar i åldern 16-24 år, samt hela befolkningen.²⁸

I skol- och mönstringsundersökningarna frågas bl.a. efter om intervjupersonerna har använt narkotika någon gång, om de har använt narkotika någon gång under den senaste månaden samt deras inställning till narkotika. Enligt dessa undersökningar var det år 2002 8 % av skoleleverna och 18 % av de mönstrande som någon gång hade provat narkotika. Ca. 3 % av skoleleverna och de mönstrande har angett att de hade använt narkotika under den senaste månaden (under perioden 1998-2002). Deras narkotikaerfarenheter har huvudsakligen utgjorts av cannabisanvändning. Under senare år har närmare 60 % av personerna med narkotikaerfarenhet i dessa undersökningar enbart använt cannabis, medan 5-10 % enbart hade använt annan narkotika än cannabis. Näst vanligast är numera ecstasy och amfetamin. Om illegalt använda läkemedel (oftast sömnmedel/lugnande medel) tas med i bilden är dessa medel lika vanligt förekommande som ecstasy och amfetamin. Undersökningarna visar på förändringar i ungdomarnas inställning och erfarenhet av narkotika. Däremot är inte underlaget tillräckligt för att utgöra en grund för beräkning av övriga missbrukares konsumtion av narkotika.

Ungdomars narkotikaanvändning har även studerats genom telefonintervjuundersökningar från 1994, 1996, 1998 och 2000. Andelen 16-24 åringar i dessa studier som svarat att de provat narkotika var 4, 10, 11 respektive 13 %. För 1996, 1998 och 2000 var det ca. 5 % som hade använt narkotika under de senaste 12 månaderna. Fördelat på åldersgrupper svarade ca. 3% av 16-18 åringarna, ca. 6% av 19-21 åringarna och ca. 4% av 22-24 åringarna att de hade använt narkotika under den senaste månaden.

Besöksintervjuer av befolkningen 15-75 år har genomförts mellan 1988 och 2000 (t.o.m. 1991 16-74 år). I dessa studier uppgav ca. 12% av befolkningen att de någon gång har provat narkotika. Ca. 1 % av befolkningen hade använt narkotika under de senaste 12 månaderna. Narkotikaerfarenheterna var störst bland de yngre och nästan obefintliga i gruppen 50-75 år. I de allra flesta fallen gäller erfarenheten enbart cannabis. Ca. 1-2% säger sig ha provat

²⁸ Undersökningarna kommenteras bl.a. i CAN:s rapport "Drogutvecklingen i Sverige – Rapport 2003".

amfetamin respektive kokain, medan övriga narkotikasorter nämns av ännu färre. I tabellen nedan framgår andelen som har använt narkotika under de senaste 12 månaderna. Som framgår av tabellen är andelen 15-29 åringar som har använt narkotika under de senaste 12 månaderna lägre än i de ungdomsundersökningar som har genomförts.

Andelen (%) personer som använt narkotika under de senaste 12 månaderna fördelad på ålder

År	15-29	30-49	50-75	Alla
1988	2	1	-	1
1989	2	1	-	1
1990	2	1	-	1
1991	2	1	-	1
1992	2	0	-	1
1993	2	0	-	1
1994	2	0	-	1
1996	1	0	-	1
1998	2	1	-	1
2000	2	1	-	1

Källa: Tabellen är hämtad från Drogutveckling i Sverige – Rapport 2003. Undersökningarna genomfördes av undersökningsföretagen SIFO och TEMO.

För att beräkna konsumtionen av narkotika för övriga missbrukare måste några antaganden göras. Här antas att de besöksintervjuer som har gjorts av hela befolkningen speglar den användning som inte klassificeras som tungt missbruk. År 2001 fanns det i Sverige 6 547 861 personer mellan 15-75 år. Om 1 % av dessa har använt narkotika under det senaste året motsvarar detta ca. 655 000 invånare.

Förutom att skatta antalet användare måste antaganden göras om vilka narkotikasorter som används och mängden. I samtliga undersökningar ovan framgår att den absoluta merparten av konsumtionen är cannabis. I besöksintervjuerna av hela befolkningen verkar cannabisanvändningen vara något större än vad som gäller i skol- respektive mönstringsundersökningarna. Eventuellt kan detta tyda på att andra narkotiska preparat är mer utbredda i de yngre åldrarna. Men eftersom det endast kan bli fråga om en grov uppskattning sker ingen differentiering på ålder i denna kalkyl. Istället antas, utifrån resultaten från befolkningsundersökningarna och ungdomsundersökningarna, att 95 % använder cannabis, 2 % använder amfetamin, 2 % ecstasy och 1 % narkotiska läkemedel.

I SOU 1998:18 har Folkhälsoinstitutet gjort uppskattningar över konsumtionen av narkotika (se avsnitt antalet tunga missbrukare och deras konsumtion). Där antogs att småkonsumenter av cannabis röker omkring 0,5 gram i veckan. I Folkhälsoinstitutets beräkning ingick inte de som endast hade provat någon enstaka gång, vilket är fallet här. Konsumtionen borde således vara något lägre än 0,5 gram i veckan. Här antas att varje missbrukare konsumerar 0,5 gram vid 25 tillfällen per år. I samma rapport redovisas även olika dosstorlekar för bl.a. amfetamin. Dessa är baserade på vad man har registrerat inom vårdapparaten och bygger på förbrukningen hos användare som mer kontinuerligt använder narkotika. I rapporten påpekas att de sporadiska användarna använder små doser och att missbruket är oregelbundet. I det lägsta alternativet för amfetamin var dygnsdoseringen 0,8 gram och antalet missbrukaraktiva dygn per år 100. Småkonsumenter bör alltså ha en lägre dosering och ett mindre antal missbrukardagar per år. Här antas 25 missbrukardagar per år med en dos på 0,4 gram per missbrukardag²⁹. För ecstasy och narkotiska läkemedel antas en dos på 3 tabletter per missbrukardag och att antalet missbrukardagar i genomsnitt är 25 dagar per år.

I tabellen nedan beräknas konsumtionen genom att multiplicera ovanstående antaganden över antalet småkonsumenter, dosstorlekar, missbrukardagar och priser. Priset korrigeras inte för rabatter då endast större förbrukare bör kunna erhålla rabatter. Som framgår är småkonsumenternas konsumtion mycket liten i förhållande till de tunga missbrukarna samt att de antaganden som görs över dosstorlekar och dygn när det gäller amfetamin och ecstasy inte har någon större betydelse för resultatet.

Övriga missbrukares konsumtion av narkotika, år 2001

Preparat	Antal missbrukare	g/dos (1)	Antal doser/år	Årsonsumtion Kg (1)	Pris Årskonsumtion Mkr
Amfetamin	1 310	0,4	25	13	265
Cannabis	62 205	0,5	25	778	82,5
Nark. Läkem.	654	3	25	49 050	25
Ecstasy	1 310	3	25	98 250	144
Summa	65 479				83

(1) Ecstasy och narkotiska läkemedel, antal tabletter respektive pris per tablett.

Antal missbrukare = 1% av befolkningen 15-75 år

Konsumtion kg = (Antal missbrukare*gram/dos*antal doser/år)/1000

Konsumtion Mkr = (antal missbrukare*gram/dos*antal doser/år*pris kr/gram)/1000 000

²⁹ Enligt personal vid Beroendecentrum, Stockholms läns landsting, varierar dosen för ecstasy mellan ca. _ -5 tabletter per missbrukardag.

Priser: Priserna baseras på CAN:s uppgifter, för narkotiska läkemedel används dock priset från Rikskriminalen. Priserna är inte korrigerade för rabatter. För cannabis används ett viktat pris mellan hasch (90%) och marijuana (10%).

Sammanfattning – Tunga och övriga missbrukares konsumtionsutgifter

Hushållens konsumtionsutgifter består av den sammanlagda konsumtionen för tunga missbrukare samt övriga missbrukare. Ovan beräknades de tunga missbrukarnas konsumtion till 2 203 Mkr och övriga missbrukares konsumtion till 83 Mkr. Sammanlagt skattas hushållens konsumtionsutgifter till 2 286 Mkr.

Hushållens konsumtionsutgifter (Mkr) och konsumerad kvantitet (kg och antal tabletter) fördelat på olika preparat

Preparat	Kvantitet Kg (1)	Värde Mkr
Amfetamin	2 052	382
Heroin	1 743	1 748
Cannabis	1 736	120
Nark. Läkem.	1 221 050	22
Ecstasy	98 250	14
Samtliga		2 286

(1) Narkotiska läkemedel och ecstasy avser antal tabletter

Jämförelse med tidigare beräkningar

Konsumtionen av heroin, cannabis och amfetamin har tidigare skattats i SOU 1998:18 och Ds 1999:46. I dessa rapporter uppskattades konsumtionen till ca. 1 100 Mkr respektive ca. 1 200 Mkr. I båda undersökningarna beräknades konsumtionen utifrån olika antaganden om antal missbrukare per preparat och deras kostnader per missbrukardag. Antalet missbrukare baserades på 1992 års undersökning över antalet missbrukare. Mängden konsumerad narkotika har beräknats i två olika rapporter³⁰. Det finns betydande skillnader i dessa rapporter, i synnerhet när det gäller cannabis. I det ena fallet skattades konsumtionen av cannabis till 3000 kg³¹ och i det andra till 1090 kg³². Cannabis är den drog som används mest i form av blandmissbruk, vilket väsentligt försvårar skattningarna av konsumtionen. I båda rapporterna beräknades heroinmissbruket vara lägre än vad som här är fallet. Detta kan dock förklaras av att heroinmissbruket har ökat sedan dessa skattningar gjordes³³.

³⁰ SOU 1998:18 och Tullverkets mfl. rapport ”Att mäta samhällsnyttan av myndigheternas insatser”, 2000.

³¹ SOU 1998:18

³² Tullverkets mfl. rapport ”Att mäta samhällsnyttan av myndigheternas insatser”, 2000.

³³ SOU 1998:18

Produktion

Produktion uppstår genom inhemsk produktion och genom de handelsmarginaler som uppstår i handelsledet. I Sverige pekar mycket på att den inhemska produktionen är obefintlig, varför det endast är fråga om handelsmarginaler.

Inhemsk produktion

I Sverige är den inhemska produktionen av narkotika mycket begränsad. Beträffande heroin och kokain finns inga indikationer på tillverkning inom Sverige. Viss begränsad hemmaodling av cannabisplantor för eget bruk förekommer, men effekten på det totala utbudet bedöms som mycket marginell. När det gäller de syntetiska drogerna bedöms tillverkningen av ecstasy i det närmaste vara obefintlig och tillverkningen av amfetamin som mycket liten. Det var flera år sedan polisen hittade ett laboratorium i någon större storlek. Behovet av GHB bedömdes tidigare i huvudsak bli tillgodosett genom illegal tillverkning. Men sedan GHB narkotikaklassades så har tillverkningen till stor del övergått till andra liknande, men ej narkotikaklassade preparat, som t.ex. GBL³⁴.

Något försök att beräkna den inhemska produktionen görs inte här, vilken enligt samstämmiga uppgifter är ytterst marginell. Istället antas att all konsumtion av narkotika i Sverige tillgodoses genom import.

Handelsmarginal

I nationalräkenskaperna räknas den marginal som tas ut i försäljningsledet av narkotikan, från det att den importeras till dess den når slutkonsument, som produktion.

Handelsmarginalen = (gatupris – importpris) * kvantitet.

I formeln ovan måste dock korrigeringar göras med hänsyn till att preparatens renhetsgrad kan vara olika i import- respektive gatuledet.

Rikskriminalpolisen gör skattningar av grossistpriset³⁵. Detta pris är det pris som de svenska grossisterna betalar för narkotikan. Prisuppgifterna är mycket osäkra. I nationalräkenskaperna ska importpriset avse priset vid Sveriges gräns. I importpriset ska således fraktkostnaderna fram till gränsen ingå, medan handels- och transportmarginaler inom landet inte ska ingå. Det är osäkert om grossistpriset avser priset inklusive transport till svensk gräns.

³⁴ Carlsson och Goede, 2002.

³⁵ Rikskriminalens och Tullens årsrapport "Narkotikasituationen i Sverige".

Grossistpriset för olika narkotiska preparat 2001 och 2003, tkr/kg

	2001	2003
Amfetamin	60-100	50-100
Heroin	280-400	280-400
Cannabis	30-40	25-40
Nark. Läkem. (1)	10	10
Ecstasy (1)	40	40

(1) Priset för ecstasy och rohypnol avser pris per tablett vid köp av 1000 tabletter ecstasy respektive 500 tabletter rohypnol.

Källa: Rikskriminalpolisen och Tullverkets rapporter Narkotikasituationen i Sverige, 2001 och 2003. Priset för heroin är en viktning mellan brunt heroin (80%) och vitt heroin (20%). För narkotiska läkemedel används priset för Rohypnol.

Förmodligen ingår en del transportkostnader fram till svensk gräns i ovanstående priser. Importpriset antas därför vara lika med den högre gränsen i intervallet. För cannabis antas dock snittet eftersom grossistpris för marijuana saknas. Gatupriset för marijuana är något lägre, varför det antas att grossistpriset för hasch och marijuana också är något lägre.

Av de olika narkotiska preparaten är det endast heroin, amfetamin och kokain som späds ut. Enligt prover som gjorts på beslag späds kokain ut 2,4 gånger, heroin 2,2 gånger och amfetamin 2,5 gånger³⁶. Om mängden konsumerad narkotika i gatuledet korrigeras för utspädningen erhålls den importerade mängden narkotika.

Importerad kvantitet narkotika 2001

Preparat	Kvantitet gatuled kg (1)	Späds	Kvantitet import Kg (1)
Amfetamin	2 052	2,5	821
Heroin	1 743	2,2	792
Cannabis	1 736	Nej	1 736
Nark. Läkem.	1 221 050	Nej	1 221 050
Ecstasy	98 250	Nej	98 250

(1) Ecstasy och narkotiska läkemedel avser antal tabletter.

Källa: Egen beräkning

Importerad mängd = Konsumerad mängd i gatuledet / hur mycket drogen späds

I tabellen nedan beräknas handelsmarginalen för respektive preparat. Som framgår är marginalen väldigt hög. Högsta marginalen har heroin och

³⁶ Tullverkets mfl., ”Att mäta samhällsnyttan av myndigheternas insatser”, 2000.

amfetamin. Den totala handelsmarginalen beräknas till 1 810 Mkr, vilket motsvarar 79 % av värdet i gatuledet. Som jämförelse kan nämnas att handelsmarginalen för narkotika i Storbritannien har skattats till 70 %³⁷.

Handelsmarginal för olika preparat 2001

Preparat	Importpris Tkr/kg (1)	Import Kg (1)	Värde Import Mkr	Värde Gatuled Mkr	Handel Marginal Mkr	% (marg/gatuled)
Amfetamin	100	821	82	382	300	78%
Heroin	400	792	317	1 748	1431	82%
Cannabis	35	1 736	61	120	59	49%
Nark. Läkem.	10	1 221 050	12	22	10	45%
Ecstasy	40	98 250	4	14	10	72%
Samtliga			476	2 286	1 810	79%

(1) För ecstasy och narkotiska läkemedel pris per tablett och antal tabletter
Handelsmarginal = (gatupris-importpris)*kvantitet med hänsyn till renhet = värdet gatuledet – värdet import (värdet vid gatuled kommer från beräkningarna ovan över tunga respektive övriga missbrukare)

Insatsförbrukning

Då den inhemska produktionen endast består av de handelsmarginaler som uppkommer innan narkotikan når slutkonsument bör insatsförbrukningen vara mycket låg. Den insatsförbrukning som eventuellt finns skulle t.ex. kunna vara hyror av lokaler, telefonkostnader och transportkostnader. Det är dock troligt att sådana kostnader delvis redan täcks inom nationalräkenskaperna, dock kan de ligga i fel bransch. Här antas att den insatsförbrukning som eventuellt inte redan ingår i nationalräkenskaperna är mycket låg, varför någon skattning inte görs.

Import

Ovan skattades importen genom att använda importpriser och den beräknade mängden konsumerad narkotika korrigerad för skillnader i renhetsgraden. Ett annat sätt att beräkna importen är att utgå från beslagtagna mängder och antaganden om hur stor del av den totala mängden som beslagts.

Att använda beslagsstatistik för att beräkna importen av droger är dock vanskligt. Detta eftersom de beslagtagna mängderna kan variera kraftigt från

³⁷ Office of National Statistics (ONS), "Developing A Methodology For Measuring Illegal Activity For The UK National Accounts", 1998.

ett år till ett annat. Enligt vissa bedömare³⁸ är dock beslagsstatistik en relativt god indikator på marknadsförändringar om längre tidsserier används. Men det är troligt att beslagen på kort sikt påverkas av kontrollorganens resurser, arbetsmetoder, prioriteringar etc. T.ex. kriminaliserades själva konsumtionen av narkotika 1988, och 1993 skärptes påföljden för detta brott, vilket ger polisen rätt att ta blod- och urinprov vid misstanke om eget bruk. Polisens årsarbetskrafter ägnade narkotika ökade mellan 1990-1997, för att därefter ha legat i princip oförändrade³⁹. Antalet timmar tullen avsatte för narkotikaarbetet mellan 1997 och 2001 ökade med ca. 25%⁴⁰.

En del av den narkotika som Tull och polis beslagtar är avsedd för andra marknader än den svenska. Sådan transitering ska inte ingå i nationalräkenskaperna. Någon kunskap om hur stor denna del är saknas. Det som har konstaterats är att enskilda större beslag inte kan vara avsedda för den svenska marknaden. T.ex. har det gjorts större beslag av heroin och kokain där det konstaterats att partierna varit avsedda för annat land⁴¹. Även det omvända sker, d.v.s. beslag av narkotika i andra länder som är avsedda för den svenska marknaden. I tabellen nedan framgår de beslag som Tullen har gjort mellan 1998-2004.

Tullens beslag 1998-2004, Kg (Ecstasy och narkotiska läkemedel, antal tabl)

Preparat	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Amfetamin	80,9	52,2	39,1	98,5	147,3	181,1	194,3
Heroin	63,7	42,9	19,9	23,1	30,4	9,0	17,1
Cannabis	324,7	927,4	861,4	312,3	525,7	529,9	533,4
Nark. Läk.	222 788	145 988	237 155	85 080	765 748	144 258	195 947
Ecstasy				18 788	24 750	42 359	151 000

Källa: Tullverket. Med narkotiska läkemedel avses tabletter med Flunitrazepam samt narkotikaklassade sömn-/lugnande medel. Beslag av ecstasy före 2001 är osäkra och redovisas inte.

Innan narkotikan når gatuledet späds den ut. Som nämnts tidigare är det endast heroin, amfetamin och kokain som späds ut. Om hänsyn tas till utspädningen motsvarar Tullens beslag följande mängder i gatuledet för kokain, heroin och amfetamin:

³⁸ United Nations office on Drugs and Crime, 2004. Brottsförebyggande rådet (BRÅ), "Polisens insatser mot narkotikabrottsligheten – omfattning, karaktär och effekter", rapport 2003:12.

³⁹ Granath, Svensson och Lindström, 2003.

⁴⁰ Carlsson I och Goede C 2002.

⁴¹ SOU 1998:18.

Tullens beslag av heroin och amfetamin i gatuledet, kg

Preparat	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Amfetamin	202,2	130,5	97,7	246,3	368,3	452,7	485,9
Heroin	140,1	94,3	43,8	50,8	66,9	19,8	37,6

Källa: Egen beräkning. Enligt prover som gjorts på beslag späds heroin ut 2,2 gånger, och amfetamin 2,5 gånger (Tullverkets mfl rapport ”Att mäta samhällsnyttan av myndigheternas insatser”, 2000).

Beslagsstatistiken ger en indikation på narkotikaimportens utveckling, men att skatta den totala importen utifrån beslagen, måste anses som mycket osäkert. Förutom den osäkerhet som finns över importpriser samt huruvida de beslagtagna partierna är avsedda för den svenska marknaden behövs även uppgifter över beslagsandelen. När det gäller skattningar över andelen beslagtagen narkotika av den totala marknaden är dessa mycket osäkra. I SOU 1998:18 skattades Tullens beslagsandel av cannabis, amfetamin och heroin för år 1997. Beslagsandelen för cannabis skattades till ca. 17 %, amfetamin till ca. 3,5 % och heroin till ca. 3%. Sammanlagt beräknades att Tullen beslagtog ca. 11 % av den totala mängden cannabis, amfetamin och heroin. I dessa beräkningar gjordes ingen omräkning för renhetsgraden.

Nedan jämförs den skattade konsumtionen utifrån tullens beslag. Enligt denna jämförelse är beslagsandelen för cannabis 18%, amfetamin 5%, heroin 1%. Totalt för dessa 3 preparat ligger beslagsandelen på ca. 8%. För ecstasy är beslagsandelen 19%. Beslagsandelen för ecstasy och cannabis är relativt höga. För ecstasy kan detta delvis förklaras av att det trots allt förekommer en viss användning av preparatet hos de tunga missbrukarna. Värdet av ecstasy är dock marginellt.

Jämförelse mellan beräknad kvantitet av olika preparat och tullens beslag, år 2001

Preparat	Tullens beslag Kg (1)	Tullens beslag, konsumtion korr (1)	Beräknad Kg (1)	Beslag %	Beslag korr %
Amfetamin	98,5	246,3	2 052	5%	12%
Heroin	23,1	50,8	1 743	1%	3%
Cannabis	312,3	312,3	1 736	18%	18%
Nark. Läkem.	85 080	85 080	1 221 050	7%	7%
Ecstasy	18 788	18 788	98 250	19%	19%

(1) Narkotikaklassade läkemedel och ecstasy avser antal tabletter.

Källa: Egen beräkning. Beräknad konsumtion kommer från skattningarna av tunga respektive övriga missbrukares konsumtion. Tullens beslag korr är tullens beslag korrigerad för utspädning.

Det vore önskvärt att kunna skatta produktionen, importen och konsumtionen var för sig och sedan stämma av tillgången och användningen av narkotika, vilket är det vanliga arbetssättet i nationalräkenskaperna. Men på grund av den stora osäkerhet som finns i grundmaterialet, särskilt när det gäller importen, har det inte varit möjligt att skatta tillförseln på ett tillfredsställande sätt. Importen skattas därför genom att använda importpriser och den beräknade mängden narkotika som konsumeras, korrigerad för den utspädning som sker (se avsnittet om beräkning av handelsmarginalen).

Import av narkotika fördelat på preparat, år 2001

Preparat	Importpris Tkr/kg (1)	Import Kg (1)	Värde Import Mkr
Amfetamin	100	821	82
Heroin	400	792	317
Cannabis	35	1 736	61
Nark. Läkem.	10	1 221 050	12
Ecstasy	40	98 250	4
Samtliga			476

(1) För ecstasy och narkotiska läkemedel pris per tablett och antal tabletter

Export

Transistering ska inte ingå i exporten och importen. Då det inte finns någon inhemsk produktion av narkotika i Sverige kan det endast förekomma export i form av försäljning till turister. Detta bör dock förekomma i en mycket begränsad omfattning, varför det här inte görs någon skattning av exporten.

Vad finns idag med i Nationalräkenskaperna?

Som har nämnts ovan har antaganden gjorts om att delar av insatsförbrukningen redan ingår i nationalräkenskaperna. Men även importen ingår i nationalräkenskaperna genom den så kallade resevalutan. I posten resevalutan ingår alla växlingar av valutor. Hushållens växlingar till utländsk valuta bokförs som svenska hushålls konsumtion i utlandet och växlingar till svensk valuta bokförs som utländsk konsumtion i Sverige. Vid beräkning av hushållens totala konsumtionsutgifter ingår dessa poster, där svenska hushålls konsumtion i utlandet bidrar positivt till den totala konsumtionen, medan utländsk konsumtion i Sverige inte ingår. Kunskap om hur transaktionerna går till vid import av narkotika är bristfälliga. Men tillsvidare

antas att all import täcks av resevalutan. År 2004 var hushållens konsumtion i utlandet 51 miljarder kronor.

När det gäller narkotikaklassade läkemedel kommer dessa ut på den illegala marknaden antingen genom införsel från andra länder eller genom stöld eller utskrivning av läkemedel inom landet. Införseln från andra länder består både av illegalt och legalt tillverkade läkemedel. Den inhemska tillförseln kan ske genom t.ex. stöld, utskrivning av läkemedel av mindre noggranna läkare eller att missbrukaren får läkemedel utskrivet av flera olika läkare. I dessa fall kan det vara fråga om både konsumtion för eget bruk och för vidareförsäljning. Den inhemska tillförseln, fränsett marginaler på vidareförsäljning, ingår idag i nationalräkenskaperna. Men merparten av de narkotiska läkemedel som konsumeras är förmodligen importerade, varför det inte görs någon korrigering i detta fallet.

Sammanfattning

I denna rapport har hushållens konsumtionsutgifter, produktionen och importen av narkotika skattats för år 2001.

Genom antaganden om antalet missbrukare, deras genomsnittliga årskonsumtion och priser skattas hushållens konsumtionsutgifter till 2 286 Mkr. De tunga missbrukarnas konsumtion skattas till 2 203 Mkr och övriga missbrukare till 83 mkr. Konsumtionen har delats upp på fem olika preparat: Amfetamin, heroin, cannabis, narkotiska läkemedel och ecstasy. Av dessa preparat har heroinet störst betydelse för konsumtionen.

Hushållens konsumtionsutgifter (Mkr) och konsumerad kvantitet (kg och antal tabletter) fördelat på olika preparat

Preparat	Kvantitet Kg (1)	Värde Mkr
Amfetamin	2 052	382
Heroin	1 743	1 748
Cannabis	1 736	120
Nark. Läkem.	1 221 050	22
Ecstasy	98 250	14
Samtliga		2 286

(1) Narkotiska läkemedel och ecstasy avser antal tabletter

Den inhemska produktionen av narkotika är mycket marginell. Produktion uppstår dock genom de handelsmarginaler som tas ut i försäljningsledet, från det att narkotikan importeras till dess den når slutkonsument. Handelsmarginalen skattas till 1 810 Mkr.

Importen skattas utifrån importpriser och mängden konsumerad narkotika, korrigerad för den utspädning som görs av narkotikan i gatuledet. Importen beräknas till 476 Mkr.

Utifrån de beräkningsmetoder som nationalräkenskaperna är uppbyggt kring, så ingår redan idag svenskars inköp av narkotika utomlands. Dessa inköp ingår i den så kallade resevalutaposten, som beräknas med hjälp av uppgifter från valutaväxling och kontokortstransaktioner. Ett införande av narkotika i de svenska nationalräkenskaperna kommer därför endast att påverka hushållens konsumtionsutgifter och produktionen.

Tillägg till de svenska nationalräkenskaperna:

Produktion (handelsmarginal) = 1 810 Mkr

Hushållens konsumtionsutgifter (beräknad konsumtion – import, som redan ingår) = 2 286 – 476 = 1 810 Mkr

Import = Inget tillägg görs då den redan ingår i resevalutan

Beräkningarna baseras på ett flertal antaganden. I synnerhet saknas bra information om missbrukarnas genomsnittliga årskonsumtion, mängdrabatters betydelse för priset i gatuledet samt importpriser.

Källförteckning

CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2003). *Drogutvecklingen i Sverige – Rapport 2003*. Rapportserie nr 71. Stockholm: CAN.

Carlsson I och Goede C (2002). *Effektivare arbete mot narkotika – vilka vägar leder till framgång?* Rapport 2002:15 RKP KUT. Stockholm: Rikskriminalpolisen och Tullverket.

Ds 1999:46 (1999). *Bostad sökes – en ESO-rapport om de hemlösa i folkhemmet*. Stockholm: Finansdepartementet, Fakta info direkt.

Eurostat. *Measurement of illegal activities*. Eurostat/C1/GNIC/024 EN.

Granath S, Svensson D och Lindström P (2003). *Polisens insatser mot narkotikabrottsligheten – omfattning, karaktär och effekter*. Brottsförebyggande rådet, rapport 2003:12. Stockholm: Edita Norstedts tryckeri.

Guttormsson U (2005). *Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988-2004*. Rapport nr 85. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Olsson B, Adamsson Wahren C, Byqvist S (2001). *Det tunga narkotikamissbrukets omfattning I Sverige*. Max-projektet, delrapport 3. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Office of National Statistics (ONS), UK National Accounts (1998). *Developing A Methodology For Measuring Illegal Activity For The UK National Accounts*. England: Office for National Statistics.

SOU 1998:18 (1998). *En gräns – en myndighet?* Stockholm: Finansdepartementet, Fritzes.

Rikskriminalpolisen och Tullverket (2004). *Narkotikasituationen i SVERIGE – Årsrapport 2003*. Rapport 2004:6 RKP KUT. Stockholm: Rikskriminalpolisen och Tullverket.

Rikskriminalpolisen och Tullverket (2002). *Narkotikasituationen i SVERIGE – Årsrapport 2001*. Rapport 2002:3c RKP KUT. Stockholm: Rikskriminalpolisen och Tullverket.

Tullverket, Alkoholinspektionen, Rikspolisstyrelsen och Folkhälsoinstitutet (2000). *Slutrapport Att mäta samhällsnyttan av myndigheternas insatser*. Stockholm: Tullverket.

UNITED NATIONS, Office on Drugs and Crime (2004). *2004 World drug report*. United nations publication.

Information och synpunkter har även inhämtats från följande personer:

Andersson, Bengt. Folkhälsoinstitutet.

Forsman, Bengt och Lindqvist, Per. Beroendecentrum, Stockholms läns landsting.

Guttormsson Ulf. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Hedström, C-G. Tullverket.

Petersson Mats, Hermansson Gunnar och Andersson Tommy.
Rikskriminalen.

Smuggling av alkohol och tobak

Allmänt

Smuggling av alkohol och tobak är en illegal verksamhet i Sverige. Jämfört med droger och prostitution kan man dock hävda att smuggling mer än de andra två liknar svart verksamhet. Det är ju lagligt att föra in alkohol och tobak i Sverige bara man deklarerar för det och betalar eventuell skatt. Det är ju också lagligt att använda alkohol och tobak, till skillnad från t.ex. droger.

Utifrån rekommendationer från det arbete som bedrivits i olika sammanhang inom Eurostat och andra internationella samarbetsorgan framgår att medlemsländerna skall fokusera på ekonomiskt signifikanta fenomen inom detta område och förenkla beräkningarna om det är möjligt. Det är inte möjligt att göra helt exakta mätningar av illegal verksamhet utan man får inta en pragmatisk attityd.

Smuggling av alkohol och tobak torde vara relativt stort i Sverige eftersom vi har förhållandevis höga skatter (punktskatter och moms) och därmed höga priser. Om priset är avsevärt lägre i t.ex. Finland eller Polen kan det ge en god förtjänst för en smugglare, som antagligen skulle få en hög marginal men en låg transportkostnad, genom att välja närliggande länder att smuggla till som t.ex. Sverige.

I denna rapport görs även ett försök att beräkna det ekonomiska värdet av illegalt hemtillverkad alkohol även om denna verksamhet inte kan rubriceras som smuggling.

Principer för beräkningen

De principer för beräkningar som tagits fram innehåller en genomgång av beräkningarna för olika variabler enligt följande:

Import

Importen beräknas som: $\text{importpris} \times \text{smugglad kvantitet}$, där $\text{importpris} = \text{legalt pris i ursprungsland}$. I praktiken skulle man alltså kunna använda prisuppgifter från det land som de smugglade varorna kommer ifrån. Det är viktigt att tänka på att: $\text{importpris} < \text{gatupris} < \text{lagligt}$

återförsäljarpris. Kvantiteten kan fångas från flera källor, t.ex. tullen eller forskningsrapporter.

Produktion

Eftersom denna rapport avser att försöka beräkna smuggling av alkohol och cigaretter, utgörs den svenska produktionen av de handelsmarginaler som de insmugglade kvantiteterna genererar. Dessa beräknas som (gatupris-importpris)*såld kvantitet, där importpris=legalt pris i ursprungsland.

Förbrukning

Förbrukningen i smugglingsverksamheten utgörs främst av transportkostnader vilka redan ingår i nationalräkenskaperna, eftersom det sker en avstämning av transporter i en särskild produktbalans.

Hushållens konsumtionsutgifter

Hushållens konsumtionsutgifter beräknas som: gatupris*köpt kvantitet. Försäljning av smugglad alkohol och tobak kommer inte med i undersökningar av detaljhandeln och konsumtionen av dessa varor är alltid underrapporterad i HBS eller HUT⁴². Smugglingen är alltså inte med implicit i hushållens konsumtionsutgifter i nationalräkenskaperna och således borde det framräknade värdet enligt formeln ovan läggas till hushållens konsumtionsutgifter.

Beräkningar

Beräkningar skall utföras separat för enskilda produkter eller produktgrupper eftersom smugglingsförfarandet mellan dessa kan variera avsevärt. Således beräknas sprit, vin, öl och cigaretter var för sig.

Det krävs att man gör en årlig beräkning pga. den dynamiska natur som karakteriserar denna verksamhet. Man skall alltså helst inte använda sig av framskrivning av en tidigare beräknad nivå, som dock är ett alternativ gällande droger och prostitution.

Inom nationalräkenskaperna skall utbudssidan balanseras mot efterfrågesidan.

⁴² HBS: Hushållsbudgetstatistik, HUT: Hushållens utgifter. En undersökning i vilken hushållen för kassabok över sina konsumtionsutgifter.

Illegal verksamhet påverkar nationalräkenskaperna i flera led. BNP, bytesbalans och sparkvot påverkas troligen. BNP-nivån ökar med införandet av illegal verksamhet medan utvecklingen av BNP torde påverkas minimalt. Illegal verksamhet är antagligen kontracyklisk enligt t.ex. Englands statistikbyrå ONS, dvs. den dämpar konjunktursvängningarna.

Beräkning av smuggling av alkohol och tobak samt hemtillverkad alkohol

Beräkningar redovisas gällande år 2003 och görs för import, produktion och hushållens konsumtionsutgifter enligt beskrivningen ovan.

Hushållens konsumtionsutgifter

SoRAD⁴³ vid Stockholms universitet genomför varje månad en undersökning riktad till den vuxna delen av Sveriges befolkning. I dessa undersökningar ställs frågor om resandeförsel, smuggling och hemtillverkning av sprit, vin och öl. Sedan år 2001 ställer man frågor om konsumtion av alkohol och från och med 2003 infördes även frågor om konsumtion och införsel av tobaksprodukter. Undersökningarna genomförs vid varje månadsskifte och vid varje tillfälle intervjuas 1 500 personer. Från dessa undersökningar⁴⁴ kan data hämtas över kvantiteter gällande hushållens konsumtion.

Det skall tilläggas att i SoRAD:s undersökningar skiljs det på registrerad (statistikförd och beskattad i Sverige) och oregistrerad (ej statistikförd och ej beskattad i Sverige) alkoholkonsumtion. Köp av alkohol på systembolaget⁴⁵ och på restauranger utgör registrerad konsumtion medan resandeförsel, smuggling och hemtillverkning är oregistrerad.

Alkoholkonsumtionen har enligt SoRADs undersökningar förändrats enligt följande under perioden 1996 till 2003.

Procentuell förändring av alkoholkonsumtionen 1996-2003

Sprit	-4%
Vin	+74%
Starköl	+71%
Sammanvägt	+29%

Källa: SoRAD.

⁴³ SoRAD: Centre for Social Research on Alcohol and Drugs, Stockholms universitet.

⁴⁴ Svenska folkets alkoholkonsumtion under år 2003, Nina-Katri Gustafsson och Björn Trolldal, SoRAD, Stockholm 2004, Forskningsrapport nr. 26. www.sorad.su.se.

⁴⁵ Det monopol som sköter all försäljning av alkoholhaltiga drycker i Sverige.

Förändringar mellan 2002 och 2003 ser ut enligt följande.

**Procentuell förändring av alkoholkonsumtionen
mellan 2002 och 2003**

Sprit	+1%
Vin	+5%
Starköl	+9%

Sammanvägt	+4%
------------	-----

Källa: SoRAD.

**Procentuell förändring av oregistrerad alkohol
mellan 2002 och 2003 (100%-ig, ren, alkohol)**

Resandeförsel	+21%
Smuggling	+18%
Hemtillverkad	-26%

Källa: SoRAD.

Nedan visas att den oregistrerade alkoholen stod för 32 procent av den totala konsumtionen år 2003.

**Andelar oregistrerad alkohol av den totala
konsumtionen 2003**

Resandeförsel	22%
Smuggling	6%
Hemtillverkad	4%

Summa oregistrerad alkohol	32%
----------------------------	-----

Källa: SoRAD.

Smugglad alkohol

Beräkningarna som följer delas upp på produktgrupperna sprit, vin, öl och cigaretter men även på ursprungsländer där det är möjligt, dvs. om det finns data avseende från vilka länder alkoholen och tobaken har smugglats. I rapporten från SoRAD hämtas data om resandeförselns ursprung (se tabell nedan), dvs. i vilka länder som den resandeförda alkoholen köptes år 2003. I beräkningarna antas att smugglingen följer samma ländermönster. Enligt en rapport från Rikskriminalpolisen och Tullverket⁴⁶ sker merparten av smugglingen av alkohol in till Sverige, till Skåne från främst Tyskland och Danmark. Detta stämmer med den bild SoRAD ger av resandeförseln i tabellen nedan.

⁴⁶ En kriminalunderrättelsebaserad kartläggning av den alkoholrelaterade brottsligheten, Niki Ekman m.fl., Rikskriminalpolisen och Tullverket, 2004.

I rapporten sägs att efter EU-utvidgningen österut 2004 kan ett ökat utbud av smugglad alkohol och cigaretter förväntas i Sverige. Smugglingen bedöms också öka från de då nya EU-länderna Baltikumländerna och Polen⁴⁷. Detta betyder att de antaganden som görs i denna rapportens beräkningar om att smugglingens ursprung följer samma ländermönster som i tabellen nedan, måste revideras vid en beräkning av år 2004 och eventuellt också vid beräkningar av påföljande år.

Länder som den resandeförda alkoholen köptes i under 2003, andelar i procent

Köp gjorda i	I ren (100%) alkohol	sprit	vin	starköl
Tyskland	38	32	51	44
Danmark	27	13	29	34
Finland	7	7	4	9
Övriga EU	15	26	11	5
Utanför EU	13	22	5	8
Summa	100	100	100	100

Källa: SoRAD.

I tabellen nedan visas hushållens köp av smugglad alkohol mellan år 2001 och 2003, även denna tabell från SoRADs rapport. I intervjuundersökningarna till vuxna (16-80 år) som beskrivs ovan och som dessa siffror bygger på definieras smuggling som ”alkohol som någon/några individer fört in i Sverige med syftet att sälja för att tjäna pengar”.

Hushållens köp av smuggelalkohol i antal tusen volymliter, 2001-2003

	År 2001	År 2002	År 2003
Smuggelsprit	3240	4720	3190
Smuggelvin	1760	2530	5550
Smuggelöl	26600	36600	55300

Källa: SoRAD.

Genom att använda länderfördelningen av alkoholens ursprung ovan på köp av smuggelalkohol kan man fördela smugglingen på länder respektive produkter, se tabeller nedan. Enligt formeln: hushållens konsumtionsutgifter=gatupris*köpt kvantitet, måste även gatupriser samlas in. Prisuppgifter var emellertid svåra att få tag i. Flera tänkbara källor kontaktades som t.ex. Tullverket, Skatteverket, SoRAD, CAN⁴⁸, Statens folkhälsoinstitut, Systembolaget, Polisen samt journalister och media, m.fl.

⁴⁷ Omvärldsbevakning, Europeiska unionens utvidgning österut, Karl-Gustav Holmgren m.fl., Tullverket, Malmö 2003.

⁴⁸ CAN=Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Det var emellertid endast Malmöpolisens som hade några uppgifter om gatupriser på illegal alkohol och tobak.

I beräkningarna används därför uppgifter om gatupriser från Malmöpolisens⁴⁹. Dessutom skriver SoRAD i ovan nämnda rapport att Skåne är det enda län i Sverige där den resandeförda alkoholen under år 2003 storleksmässigt översteg Systembolagets alkoholförsäljning i samma län. Priserna är dock osäkra enligt Malmöpolisens och ligger möjligen något för högt jämfört med verkligheten.

Nedan återfinns beräkningarna för smuggelsprit, smuggelvin och smuggelöl i separata tabeller, baserade på SoRADs kvantiteter och Malmöpolisens data om gatupriser. Enligt Malmöpolisens finns det data över gatupriser på insmugglad alkohol från Polen samt gatupriser på insmugglad alkohol från övriga omvärlden, dvs. det finns två olika gatupriser. Eftersom Polen inte var med i EU år 2003 förenklas beräkningen och det antas att "utanför EU" sätts lika med Polen. Vi använder alltså gatupriset för alkoholen från Polen på denna kvantitet och det andra gatupriset på resten av kvantiteterna. Detta gäller dock inte för vin eftersom det enligt Malmöpolisens endast finns prisuppgifter för sprit och öl avseende alkoholen från Polen.

Detta är en grovt förenklad beräkning som inte helt speglar verkligheten. Det torde rymmas fler länder än Polen i begreppet utanför EU men beräkningen i denna rapport skall tolkas som en första modell som kan utvecklas framöver. Polen blev EU-land 2004 och enligt tidigare resonemang måste därför denna länderfördelning ändras vid en beräkning av år 2004.

I de tre följande tabellerna är kvantitet=tusen volymliter, pris=kronor per liter och värde=miljoner kronor. Summan av delarna stämmer inte alltid pga. avrundning.

⁴⁹ Kaj Bauer på Malmöpolisens.

**Hushållens köp av smuggelsprit från respektive ursprungsland
i tusen volymliter, kronor per liter och Mkr, år 2003**

	Tyskland	Danmark	Finland
Kvantitet	1021	415	223
Pris	150	150	150
Värde	153	62	33
	Övriga EU	Utanför EU	Summa
Kvantitet	829	702	3190
Pris	150	200	
Värde	124	140	514

Källa: Egen beräkning.

**Hushållens köp av smuggelvin från respektive ursprungsland
i tusen volymliter, kronor per liter och Mkr, år 2003**

	Tyskland	Danmark	Finland
Kvantitet	2831	1610	222
Pris	30	30	30
Värde	85	48	7
	Övriga EU	Utanför EU	Summa
Kvantitet	611	278	5550
Pris	30	30	
Värde	18	8	167

Källa: Egen beräkning.

**Hushållens köp av smuggelöl från respektive ursprungsland
i tusen volymliter, kronor per liter och Mkr, år 2003**

	Tyskland	Danmark	Finland
Kvantitet	24332	18802	4977
Pris	19	19	19
Värde	462	357	95
	Övriga EU	Utanför EU	Summa
Kvantitet	2765	4424	55300
Pris	19	20	
Värde	53	88	1055

Källa: Egen beräkning.

Enligt dessa beräkningar blir hushållens konsumtionsutgifter 514 miljoner kronor för smuggelsprit, 167 miljoner kronor för smuggelvin och 1055 miljoner kronor för smuggelöl, eller 1736 miljoner kronor totalt för av hushållen inköpt smugglad alkohol.

Smugglad tobak

När det gäller tobak har SoRAD inte redovisat några siffror ännu men har börjat med frågor om tobak i undersökningarna. Det finns dock andra källor på detta område.

Smuggling av cigaretter delas in i tre kategorier:

1. Husbehovssmuggling.
2. Smuggling som yrkesrelaterad bisyssla, t.ex. långtradarchaufförer, sjömän och flygbolagsanställda.
3. Organiserad smuggling.

Sverige har ett högt pris på cigaretter jämfört med många andra länder inom EU vilket gör smuggling till Sverige attraktivt. Eftersom cigaretter är skrymmande blir transportvolymen förhållandevis stor, därför är organiserad smuggling med lastbilar dominerande. En stor långtradare med smuggelcigaretter kan ge 5-10 miljoner kronor i vinst vid grossistförsäljning i Sverige⁵⁰.

Fr.o.m. mitten av 1998 har postorder- eller internethandel med illegala cigaretter varit relativt liten. Detta beror på att tullen då fick utökade befogenheter att kontrollera postförsändelser. Olika beräkningar har gjorts för att uppskatta smuggelvolymen, både för hela världen och för Sverige. I en beräkning jämför man total export och import för hela världen. Differensen på 280 miljarder cigaretter anses motsvara smuggeltrafiken i världen. Sveriges befolkning som andel av världens befolkning multiplicerat med totala volymen ger knappt 400 miljoner i smuggelvolym för Sverige.⁹

I en rapport av Leif GW Persson och Jan Andersson⁵¹ menar författarna att Sverige har en relativt låg konsumtion och insmuggling av cigaretter och att den svenska volymen därför hamnar på 100-200 miljoner cigaretter.

En annan metod som Persson-Andersson har använt i sin rapport är att utifrån Tullens beslag och en kalkyl för risken att bli upptäckt skatta den faktiska smuggelvolymen. En ”försiktig beräkning” gav 100 miljoner cigaretter som dock ansågs vara en underskattning. En ”bildad gissning” ger 150 miljoner cigaretter, varav 50 är husbehovssmuggling.

⁵⁰ Skattestatistisk årsbok, kapitel 10 ”fel och fusk”, Skatteverket, Stockholm 2003.

⁵¹ Cigarettsmuggling, Leif GW Persson och Jan Andersson, Grossistförbundet/svensk Handel, 1997.

Persson-Andersson jämför även cigarettkonsumtionen baserad på en intervjuundersökning med försäljningen i den lagliga handeln och hamnar även här på ca 150 miljoner cigaretter.

Om dessa 150 miljoner cigaretter skulle beskattas inbringar det ett belopp till staten på 250 mnkr (3% av totala tobaksskatten).

I beräkningarna antas enligt ovan nämnda uppskattningar ett medelvärde på 150 miljoner cigaretter som hushållen har konsumerat under 2003. Från Malmöpolisens⁵² har vi fått uppgifter om att en limpa cigaretter kostar ca 200 kronor på gatan. Detta är ett pris som ligger under både det svenska legala priset på ca 340 kronor och ”tax-free”-priset på ca 240 kronor. En limpa cigaretter innehåller 200 cigaretter. Priset på gatan per cigarett blir då 1 krona. Hushållens konsumtionsutgifter för smuggelcigaretter blir då 150 miljoner kronor år 2003:

Hushållens köp av smuggelcigaretter i miljoner cigaretter, kronor per cigarett och miljoner kronor, år 2003

Kvantitet	150
Pris	1
Värde	150

Källa: Egen beräkning.

Hemtillverkad alkohol

När det gäller hemtillverkad alkohol handlar det om sprit och vin. Konsumtion av hemtillverkad starköl uppgick 2003 till knappt mätbara mängder och tas inte med i beräkningen i denna rapport. Hemtillverkat vin stod för ungefär 6 procent av den totala vinkonsumtionen 2003 och den hemtillverkade spriten stod även den för ungefär 6 procent av den totala spritkonsumtionen 2003.⁵³

I tabellen nedan visas hushållens köp av hemtillverkad alkohol för år 2003, baserat på uppgifter från SoRADs rapport.

Hushållens köp av hemtillverkad alkohol i antal tusen volymliter 2003

Hemtillverkad sprit	2810
Hemtillverkat vin	14800

Källa: SoRAD.

⁵² Kaj Bauer på Malmöpolisens.

⁵³ Svenska folkets alkoholkonsumtion under år 2003, Nina-Katri Gustafsson och Björn Trolldal, SoRAD, Stockholm 2004, Forskningsrapport nr. 26. www.sorad.su.se.

Som beskrivs ovan är det svårt att hitta uppgifter om gatupriser på illegal alkohol. I en rapport från Finansdepartementet⁵⁴ menar man att en liter hembränt kostar ungefär 100 kronor. Detta antas gälla för år 1999 då rapporten skrevs. Genom att räkna upp 1999 års pris med KPI-utvecklingen för spritdrycker⁵⁵ mellan år 2003 och 1999 blir priset för hembränt 104 kronor per liter år 2003. För vin används gatupriset på smugglat vin enligt beräkningar ovan.

I den följande tabellen visas hushållens köp av hemtillverkad alkohol år 2003 där kvantitet=tusen volymliter, pris=kronor per liter och värde=miljoner kronor.

Hushållens konsumtion av hemtillverkad alkohol i tusen volymliter, kronor per liter och Mkr, år 2003

	Hemtillverkad sprit	Hemtillverkat vin
Kvantitet	2810	14800
Pris	104	30
Värde	292	444

Källa: Egen beräkning.

Enligt dessa beräkningar blir hushållens konsumtionsutgifter 292 miljoner kronor för hemtillverkad sprit och 444 miljoner kronor för hemtillverkat vin, eller 736 miljoner kronor totalt för av hushållen inköpt/ansvärd hemtillverkad alkohol. Här ingår både försäljning till hushållen och produktion för egen slutlig användning.

Import

Alkohol

Vad det gäller importen, eller importvärdet, är det en svårare del att uppskatta jämfört med hushållens konsumtionsutgifter. SoRAD utför som beskrivits ovan en undersökning riktad till konsumenterna (hushållen). Någon motsvarande totalbild finns inte gällande importen, det finns t.ex. ingen undersökning där man intervjuar importörer, av förklarliga skäl.

Det som finns är Tullverkets beslagsstatistik⁵⁶ uppdelad på cigaretter, starköl och spritdrycker (>40% alkohol), för perioden 1998-2004.

⁵⁴ Bostad sökes – en ESO-rapport om de hemlösa i folkhemmet, Ds 1999:46, Stefan Fölster och Per Säfsbäck, Finansdepartementet, Stockholm 1999.

⁵⁵ Konsumentprisindex, årsmedeltal, varugrupp 02.1.1 spritdrycker, www.scb.se.

⁵⁶ Se www.tull.se.

Lars Andrén, informationschef på Tullverket, menar att det finns en grov tumregel som säger att tullen tar 5-15% av den faktiska smugglingen av alkohol och cigaretter i beslag. Tullen har dock inte gjort några beräkningar på hur stor den faktiska smuggelvolymen kan vara.

Rent allmänt gäller dock att trenden är att spritbeslagen minskar och att ölbeslagen blir större sedan nya införselregler successivt införts varje år från år 2001 till år 2004. 1:a januari 2004 började de s.k. Eu-kvoterna gälla. De reglerna säger att man som privatperson egentligen får ta in obegränsad mängd så länge det gäller för privat bruk och inte för kommersiellt syfte. Det finns dock indikativa mängder gällande tillåten införsel angivna: 100 liter öl, 90 liter vin och 10 liter sprit. Om man t.ex. som privatperson tar in mer än 100 liter öl är det misstänkt, eftersom det är tveksamt om personen hinner konsumera ölen innan den går ut. Det kan dock vara svårt att avgöra om det t.ex. är till för en stor fest.⁵⁷

Eftersom det är omöjligt att veta hur stor andel av den faktiska smugglingen som tullen tar i beslag och att tumregeln har ett så stort spann kan inte tullens beslagsstatistik användas för att beräkna importen. Vi får istället gå på SoRADs uppgifter.

Nedan redovisas beräkningar av importvärdet av den smugglade alkoholen och tobaken. Importen beräknas som: importpris*smugglad kvantitet, där importpris=legalt pris i ursprungsland. I praktiken skulle man alltså kunna använda prisuppgifter från det land som de smugglade varorna kommer ifrån. Det har inte varit möjligt att erhålla enhetspriser på alkohol och tobak från de olika nationella statistikbyråerna, i detta fall Tysklands, Danmarks och Finlands statistikbyråer. De har av olika skäl inte lämnat ut uppgifter eller haft de data som behövs.

Istället har prisuppgifter från Köpkraftsparitetsundersökningen (PPP) på SCB⁵⁸ använts. Detta material innehåller enhetspriser på olika varor, bl.a. alkoholprodukter och tobak. Det är medelpriser för år 2003 inklusive moms och de är uttryckta som genomsnittspriser för respektive land i det egna landets valuta. För att räkna om enhetspriser i utländsk valuta till svenska kronor används genomsnittliga växelkurser för år 2003 för respektive valuta, från Eurostats databas New Cronos.

I denna rapport används enhetspriser på detaljerad nivå för sprit, vin, öl och cigaretter. Eftersom det enligt Malmöpolisens oftast rör sig om vodka vid

⁵⁷ Lars Andrén, informationschef på Tullverket.

⁵⁸ Köpkraftsparitetsundersökningen (PPP), SCB, avdelningen för ekonomisk statistik, prisenheten, www.scb.se.

illegal gatuförsäljning har vi valt att räkna ut ett medelpris av de vodkapriser som finns i PPP-mätningarna och använda detta pris i beräkningarna av smuggelsprit. För vin används rödvin med kvaliteten vanligt bordsvin. För öl används inhemsk lager med normal kvalitet. För cigaretter används ett medelvärde av alla märken.

Vi har valt att använda oss av Tysklands legala enhetspriser för alla länder och produkter förutom Polens legala enhetspriser för ”utanför EU” gällande sprit och öl. Vi har alltså intagit en pragmatisk attityd och gjort en förenklad och grov beräkning. Detta ligger i linje med BNI-kommiténs rekommendationer som säger att man kan använda uppgifter från det land som varorna huvudsakligen kommer ifrån.

Polisen och Tullverket menar att Tyskland troligen är det största ursprungslandet, men att Polen och även Baltikum kan vara stora ursprungsområden för illegal alkohol och tobak, se resonemang i avsnittet hushållens konsumtionsutgifter.

Nedan redovisas motsvarande beräkningar av importvärden som för hushållen ovan. De baseras på samma länderfördelning och smuggelvolym av respektive produktgrupp som för hushållen. I tabellerna är kvantitet=tusen volymliter, pris=kronor per liter och värde=miljoner kronor. Summan av delarna stämmer inte alltid pga. avrundning.

Import av smuggelsprit från respektive ursprungsland i tusen volymliter, kronor per liter och Mkr, år 2003

	Tyskland	Danmark	Finland
Kvantitet	1021	415	223
Pris	124	124	124
Värde	127	51	28
	Övriga EU	Utanför EU	Summa
Kvantitet	829	702	3190
Pris	124	95	
Värde	103	67	375

Källa: Egen beräkning.

**Import av smuggelvin från respektive ursprungsland
i tusen volymliter, kronor per liter och Mkr, år 2003**

	Tyskland	Danmark	Finland
Kvantitet	2831	1610	222
Pris	16	16	16
Värde	45	26	4
	Övriga EU	Utanför EU	Summa
Kvantitet	611	278	5550
Pris	16	16	
Värde	10	4	89

Källa: Egen beräkning.

**Import av smuggelöl från respektive ursprungsland
i tusen volymliter, kronor per liter och Mkr, år 2003**

	Tyskland	Danmark	Finland
Kvantitet	24332	18802	4977
Pris	10	10	10
Värde	243	188	50
	Övriga EU	Utanför EU	Summa
Kvantitet	2765	4424	55300
Pris	10	11	
Värde	28	49	558

Källa: Egen beräkning.

Tobak

Den organiserade brottsligheten står fortfarande för en stor del av smugglingen av alkohol och tobak. Man behöver för detta transporter, lager och distributionskanaler. Smuggelcigaretter som behandlas nedan kommer främst från Estland, Lettland, Litauen och Polen. Transit av smuggelcigaretter sker till Norge där priserna är högst i Europa. Smugglingen bedöms öka när EU utvidgas österut.⁵⁹

För cigaretter används Polens legala enhetspris. De andra legala priserna på cigaretter enligt PPP-mätningarna är ofta högre än gatupriserna enligt Malmöpolisens uppgifter. Tysklands legala pris för en cigarett är t.ex. ca 1 krona och 50 öre. Gatupriset enligt Malmöpolisen är ca 1 krona per cigarett. Dock är Polens enhetspris per cigarett ca 50 öre. Om Polens legala pris per cigarett används som importpris ger det följande importvärde:

⁵⁹ Omvärldsbevakning, Europeiska unionens utvidgning österut, Karl-Gustav Holmgren m.fl., Tullverket, Malmö 2003.

**Import av smuggelcigaretter i miljoner cigaretter,
kronor per cigarett och miljoner kronor, år 2003**

Kvantitet	150
Pris	0,5
Värde	75

Källa: Egen beräkning.

Enligt beräkningarna ovan blir importvärdet 375 miljoner kronor för smuggelsprit, 89 miljoner kronor för smuggelvin och 558 miljoner kronor för smuggelöl, eller 1022 miljoner kronor totalt för importerad, smugglad alkohol. Importvärdet för smugglade cigaretter blir 75 miljoner kronor.

Produktion

Det svenska produktionsvärdet för smugglingen beräknas som de handelsmarginaler som uppstår i skillnaden mellan försäljningsvärdet och importvärdet. Enligt beräkningarna ovan blir det $1736 - 1022 = 714$ miljoner kronor för alkohol samt $150 - 75 = 75$ miljoner kronor för cigaretter.

Produktionsvärdet för den hemtillverkade alkoholen är lika med försäljningsvärdet, motsvarande hushållens konsumtionsutgifter för hemtillverkad alkohol om vi antar att all hemtillverkad alkohol köps/ används av hushållen. Produktionsvärdet blir således 736 miljoner kronor enligt beräkningar ovan. Förädlingsvärdet blir produktionsvärdet minus insatsförbrukningen som består av råvaror och material och som antas vara 10 procent av produktionsvärdet⁶⁰, 74 miljoner kronor. Förädlingsvärdet blir då $736 - 74 = 662$ miljoner kronor.

Restaurangbranschen och detaljhandeln

Utgörs all användning av illegal alkohol och tobak av hushållens konsumtionsutgifter eller används en del som insatsförbrukning i näringslivet för att säljas vidare av t.ex. restauranger till konsumenter? Säljs illegal alkohol och tobak i detaljhandeln eller bara på gatan?

Det har inte gått att få fram några data om detta men enligt de källor som kontaktats är omfattningen av försäljning av illegal alkohol i restaurangbranschen relativt liten. Krogkommissionen på Stockholmspolisen arbetar med narkotika, vapen, våld och alkohol på restauranger i Stockholm

⁶⁰ Egen uppskattning.

men har inga uppgifter om försäljning av illegal alkohol i denna miljö. Alkohol är dessutom en lågt prioriterad fråga.⁶¹

I skattestatistisk årsbok tar man upp restaurangers inköp av illegal sprit. Tidigare har en allmän synpunkt varit att restaurangerna har stått för en stor distributionskanal av illegal sprit. Socialdepartementet menar dock i studie (Ds 1997:8) att restaurangernas roll är överdriven. Detta pga. att det för restaurangen innebär en relativt stor risk att hantera illegal sprit. Vid upptäckt är sannolikheten stor för nedläggning av verksamheten.⁶²

Länsstyrelsen i Stockholms län ansvarar för den samordnade tillsynen av restauranger och alkoholförsäljning på dessa i Stockholm, verksamheten går under namnet Operation Krogsanering. Enligt Operation Krogsanering finns det i dagsläget inga belägg för att illegal alkohol säljs på krogar i Stockholm. I framtiden kan dock Finlands sänkta skatt på alkohol samt att Baltstaterna kommit med i EU leda till en ökning av illegal alkohol i Stockholms restaurangbransch.⁶³

På länsstyrelsen i Skåne län har man dock kommit längst i kartläggningen av försäljningen av illegal alkohol i restaurangbranschen. Man har där startat ISAK-projektet år 2004 som funnit att sexton olika restauranger i Malmö har sålt illegala alkoholhaltiga drycker. Det finns dock ännu inga data inom området men ofta är det sprit som inhandlats av en privatperson i Tyskland eller Danmark som sedan säljs illegalt på restauranger i Malmö.⁶⁴

Något som dock antagligen är relativt omfattande är försäljningen av illegal alkohol och tobak i dagligvaruhandeln. Enligt Malmöpolisen kan så många som hälften av de mindre närbutikerna i Malmö sälja smuggelsprit och smuggelcigaretter. Det finns dock inga kvantitetsuppgifter på hur mycket det rör sig om totalt.⁶⁵

Ovanstående källor ger en splittrad bild av hur omfattande försäljningen av illegal alkohol och tobak är inom restaurangbranschen och detaljhandeln. Åtminstone verkar en viss försäljning förekomma främst inom detaljhandeln.

⁶¹ Torbjörn Nilsson på Stockholmspolisen.

⁶² Skattestatistisk årsbok, kapitel 10 "fel och fusk", Skatteverket, Stockholm 2003.

⁶³ Jan-Olof Tidbeck på Länsstyrelsen i Stockholms län.

⁶⁴ Håkan Johansson på Länsstyrelsen i Skåne län.

⁶⁵ Kaj Bauer på Malmöpolisen.

Vad finns idag med i Nationalräkenskaperna?

Som har nämnts ovan utgörs förbrukningen i smugglingsverksamheten främst av transportkostnader vilka redan ingår i nationalräkenskaperna, eftersom det sker en avstämning av transporter i en särskild produktbalans.

Även importen ingår i nationalräkenskaperna genom den så kallade resevalutan. I posten resevalutan ingår alla växlingar av valutor. Hushållens växlingar till utländsk valuta bokförs som hushållens konsumtion utomlands och växlingar till svensk valuta bokförs som utländsk konsumtion i Sverige. Vid beräkning av hushållens totala konsumtionsutgifter ingår dessa poster, där hushållens konsumtion i utlandet bidrar positivt till den totala konsumtionen, medan utländsk konsumtion i Sverige bidrar negativt. Kunskap om hur transaktionerna går till vid import av alkohol är bristfälliga. Men tillsvdare antas att all import täcks av resevalutan. År 2003 var hushållens konsumtion i utlandet 45 miljarder kronor.

Sammanfattning

I denna rapport har hushållens konsumtionsutgifter, produktionen och importen av illegal alkohol och tobak skattats för år 2003.

Genom uppgifter om kvantiteter och priser från ovan nämnda källor skattas hushållens konsumtionsutgifter för illegal alkohol och tobak till 2622 Mkr.

Den inhemska produktionen utgörs av hemtillverkad alkohol och förädlingsvärdet för denna produktion uppgår till 662 Mkr. Produktion uppstår också genom de handelsmarginaler som tas ut i försäljningsledet, från det att den illegala alkoholen och tobaken importeras till dess den når slutkonsument. Handelsmarginalen skattas till 789 Mkr.

Importen skattas utifrån lagliga priser i ursprungslandet och mängden konsumerad illegal alkohol och tobak. Importen beräknas till 1097 Mkr.

Utifrån de beräkningsmetoder som nationalräkenskaperna är uppbyggt kring, så ingår redan idag svenskers inköp av alkohol och tobak utomlands i nationalräkenskaperna. Dessa inköp ingår i den så kallade resevalutaposten, som beräknas med hjälp av uppgifter från valutaväxling och kontokortstransaktioner. Ett införande av illegal alkohol och tobak i de

svenska nationalräkenskaperna kommer därför endast att påverka hushållens konsumtionsutgifter och produktionen.

Tillägg till de svenska nationalräkenskaperna:

- Produktion (handelsmarginal för alkohol + handelsmarginal för tobak + förädlingsvärde för hemtillverkning av alkohol) = 714 + 75 + 662 = **1451 Mkr.**
- Hushållens konsumtionsutgifter (beräknad konsumtion – import, som redan ingår) = 2622 – 1097 = **1525 Mkr.**
- Import = Inget tillägg till nationalräkenskaperna görs då den redan ingår i resevalutan.

Källförteckning

CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning). www.can.se.

Ds 1999:46 (1999). *Bostad sökes – en ESO-rapport om de hemlösa i folkhemmet*. Stockholm: Finansdepartementet, Fakta info direkt.

Eurostat. www.europa.eu.int. Data avseende växelkurser.

Office of National Statistics (ONS), UK National Accounts (1998). *Developing A Methodology For Measuring Illegal Activity For The UK National Accounts*. England: Office for National Statistics.

Persson L.GW. & Andersson J. *Cigarettsmuggling Grossistförbundet/Svensk Handel*. April 1997.

Rikskriminalpolisen och Tullverket (2004). *En kriminalunderrättelsebaserad kartläggning av den alkoholrelaterade brottsligheten*.

Skatteverket (2003). *Skattestatistisk årsbok 2003*. Stockholm: Fritzes kundservice.

SoRAD (Centre for Social Research on Alcohol and Drugs) Nina-Katri Gustafsson och Björn Trolldal (2004). *Svenska folkets alkoholkonsumtion under år 2003*. Stockholm: SoRAD, Forskningsrapport nr. 26.
www.sorad.su.se.

SoRAD (Centre for Social Research on Alcohol and Drugs) Nina-Katri Gustafsson (2004). *Tabellredovisning av svenska folkets alkoholvanor 2003*. Stockholm: SoRAD. www.sorad.su.se.

Statistiska Centralbyrån. *Konsumentprisindex, årsmedeltal, varugrupp 02.1.1 spritdrycker*. www.scb.se.

Statistiska Centralbyrån. *Köpkraftsparitetsundersökningen (PPP)*. Avdelningen för ekonomisk statistik, prisenheten, www.scb.se.

Tullverket. *Beslagsstatistik*, www.tull.se.

Tullverket: Karl-Gustav Holmgren m.fl. (2003). *Omvärldsbevakning, Europeiska unionens utvidgning österut*. Malmö: Tullverket.

Tullverket (2004). *Tullverket 2003, en berättelse om året som gått*. Stockholm: Tullverket.

Tullverket, Alkoholinspektionen, Rikspolisstyrelsen och Folkhälsoinstitutet (2000). *Slutrapport Att mäta samhällsnyttan av myndigheternas insatser*. Stockholm: Tullverket.

Information och synpunkter har även inhämtats från följande personer:

Andrén, Lars. Informationschef på Tullverket.

Bauer, Kaj. Malmöpolisen.

Bolming, Lena. Stockholmspolisen.

Gustafsson, Nina-Katri. SoRAD.

Hedström, C-G. Tullverket.

Johansson, Håkan. Länsstyrelsen i Skåne län.

Nilsson, Torbjörn. Stockholmspolisen.

Tidbeck, Jan-Olof. Länsstyrelsen i Stockholms län.